Tisztelt Reakczió és Közvélemény!

Lehordják a citadellát,
Talpra magyar, ide fel hát!
Istók már százszor *lehordta*, —
Előfizess hát Istókra!

Bolond Istók.

ELŐFIZETÉSI FELHIVÁS
A
„BOLOND ISTÓK"
humoristikus képes hetilapra.

A «Bolond Istók», a legnagyobb és legdiszesebb magyar élczlap, a *tizennegyedik* évfolyam második felébe lép.

Előfizetési feltételek:

julius—szeptember évnegyedre ... ... *2 frt*
julius—deczember félévre ... ... *4 frt*

Előfizetések, legczélszerübben posta-utalványnyal, a kiadóhivatalnak küldendők: *Budapest, egyetem-utcza 4. szám.*

Felkérjük mindazon t. előfizetőinket, kiknek előfizetésök lejárt, azt megujitani szíveskedjék, hogy a szétküldésben akadály ne legyen.

A Bolond Istók kiadóhivatala.

A «Franklin-Társulat» kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvárusnál kapható:

A
BÉLYEG ÉS ILLETÉKEK
ÁTNÉZETI TÁBLÁJA.

Irodai használatra összeállitotta és kiadta

GÁLFFY FERENCZ

pénzügyi fogalmazó a pozsonyi kir. pénzügyigazgatóságnál.

Ára 1 frt. *Postán bérmentve megküldve 1 frt 5 kr.*

A legjobb
brünni szöveteket
eredeti gyári árak mellett a
Siegel-Imhof
féle finom posztógyár szállitja
BRÜNNBEN.
Egy elegáns tavaszi vagy nyári
uri öltönyhez
elegendő *egy szelvény* 3·10 mtr hosszuságban, a mi megfelel 4 bécsi rőfnek. 1 szelvény ára
4.80 közönséges
7.75 finom
10.50 nagyon finom
12.40 legfinomabb
valódi gyapjuból.
Továbbá nagy választékban kaphatók: Selyemmel átszőtt kammgarnok, felöltőkhöz való szövetek, vadászok és kirándulók részére lodenek, peruvienne és tosking szalon-öltönyökhöz, **rendelet szerint meghatározott posztók hivatalnokok részére.** mosható szövetek urak és gyermekek részére, valódi piquék, melleinyszövetek stb. **Kezességet vállalunk, hogy jó árut, mintaszerintit a legpontosabban szállitjuk. Minták ingyen és bérmentve.**

A «Franklin-Társulat» kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvárusnál kapható:

A családi boldogság.
Mindennemü asszonyok és leányok számára.
Szerkesztette
KALOCSA RÓZA.
Ára füzve 80 kr.

Hirdetések
felvétetnek a kiadóhivatalban, Budapesten, IV, egyetem-utcza 4. sz. alatt.

A «Franklin-Társulat» kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvárusnál kapható:

TÖRVÉNYALKOTÁSI
RENDSZERÜNK REFORMJA

I. Törvényalkotási meddőség s tömeges törvényalkotások. — II. Törvények változékonysága. — III. Receptio s kinövései. IV. A receptio müveletei hazánkban. — V. Törvényalkotási rendszertelenség. — VI. Az alapelvek elöleges törvényhozási megállapitása. — VII. A hibás törvényalkotások okai. — VIII. Törvényalkotási közegek. — Tervkészitők. — IX. Enquettek. Jogügyi bizottság. — X. Képviselőház. — Birák távolléte. — XI. Az államtanács mint törvényalkotási közeg. — XII. Az államtanács mozzanatai, aggályai az alkotmányos államrendszerben. — XIII. Összeegyeztethetése a parlamentarismussal. — XIV. Állandó codificationális bizottság intézménye.

Irta
Dr. SZOKOLAY ISTVÁN.
Ára füzve 80 kr.

A «Franklin-Társulat» kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvárusnál kapható:

AZ
OLCSÓ KÖNYVTÁR
legujabban megjelent füzetei:

268. füzet. **Ulána.** Beszély. Irta *Kraszevszky I. Ignácz.* Lengyelből forditotta Timkó Iván. Füzve ... 30 kr.
269. « **Deák Ferencznek az 1861-dik évi országgyülésről elfogadott két fölirata.** Közli *Könyi Manó.* Füzve ... ... 30 kr.
270. « **Csikós.** Eredeti népszinmü három szakaszban. Irta *Szigligeti Ede.* Füzve ... ... 30 kr.
271. « **Az örökség.** Beszély. Irta *Sandeau Gyula.* Franczióból ford. Gyalui Farkas Füzve 40 kr.
272. « **A nagy Galeotto.** Dráma három felvonásban, egy előjátékkal. Irta *Echegaray József.* A spanyol eredetiből ford. Patthy Károly. Füzve ... 40 kr.
273. « **Pascal gondolatai.** Franczióból forditotta Béri Gyula. Füzve ... ... 50 kr.
274. « **Beust és Andrássy** 1870- es 1871-ben. Irta *Könyi Manó.* Füzve ... ... 30 kr.
275. « **A középkori magyar irodalom stiljáról.** Irta *Imre Sándor.* Füzve ... ... 20 kr.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelent s minden könyvárusnál kapható:

IRODALOMISMERTETŐ.
A KÖLTŐI ÉS PRÓZAI MŰFAJOK IRODALMA
ÉS ELMÉLETE.

A magyar nemzeti irodalomtörténetének rövid áttekintésével.

Polgári fiu- és leányiskolák
s egyéb tanintézetek felső osztályai számára és magánhasználatra.

IRTA
Dr. GYULAY BÉLA
fővárosi polg. iskolai igazgató.

NEGYEDIK, ÁTDOLGOZOTT KIADÁS.

Ára füzve 1 frt 20 kr.

A nm. vallás- és közoktatásügyi m. k. Minister úr által engedélyeztetett polgári és felsőbb leányiskolákban való használatra 26183/1890., polgári fiuiskolákban való használatra 19449/1890. sz. rendelettel.

27 SZÁM. 1890. BUDAPEST JULIUS 6. XXXVII. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt: | egész évre 12 frt | fél évre — 6 « | Csupán VASÁRNAPI UJSÁG | egész évre 8 frt | félévre — 4 « | Csupán a POLITIKAI UJDONSAGOK | egész évre 6 frt | félévre — 3 « | Külföldi előfizetésekhez a postailag meghatározott vitaldij is csatolandó.

RODOSTO.

Rodosto!... Melyik művelt magyar ne ismerné e nevet? Rodosto!... Mennyi honszerelem, mennyi tört remény, mennyi bánatos emlék, mennyi szent kegyelet van e névhez kötve, másfél század óta! Bujdosók tanyája, martyrok bús temetője. A tisztalelkü, ideális, nemes jellemü, a nagy nemzeti czélok után törő «utolsó magyar fejedelem» II. Rákóczi Ferencz, lánglelkü, vaskövetkezetes és holtig tartó hívségű barátjával, a nagy szabadságharcz fővezérével, gr. Bercsényi Miklóssal, és többi, a balszerencsében is hü társaival: gr. Forgách Simonnal, gr. Eszterházy Antallal, gr. Csáky Mihálylyal, b. Zay Zsigmonddal, Sibrik Miklóssal, Pápay Jánossal és Gáspárral, az emigráczió ékes tollú, meleg kedélyü történetirójával, Mikes Kelemennel és annyi sok más derék honfitárssal itt tölté számkivetésének utolsó évtizedeit, — itt, a Marmora-t enger napsugaras partjain hajtá fáradt fejét örök nyugodalomra.

Sokáig járt a honfiui kegyelet zarándokolni a kibujdosott martyrok sírjaihoz Rodostóba. Messze benyúlik e borongó emlékezet még századunkba is, melynek koszorus költői: egy *Kölcsey, Vörösmarty, Lévay,* stb. szomoru időben édes-búsan zengő lanton, halhatatlan énekeikkel dicsőiték Rodosto nagy halottait, s a rab házából oda sóhajtoztak:

«Rákóczink, hajh! Bercsényink, hajh!....
Magyartok gyászban ül;
Még leng a szellem tőletek —
S már lelke sem hevül!»

Idők jártában olykor-olykor akadtak vándor fiai is nemzetünknek, a kik elzarándokolának a márvány-tengerparti csendes városba fölkeresni a szent emlékeket, a bujdosó magyarok sirhalmait. Engem is, mint a Rákóczi-kor szerény búvárát, régóta ösztönzött már a vágy: meglátogatni a bujdosók tanyáját, szemmel látni a helyeket, házakat, a hol a nagy fejedelem lakott és elhunyt, s gondosan megvizsgálni s leirni az ott még föltalálható magyar emlékeket. E czélból az 1888-ik év őszén Konstantinápolyba utazván, e világváros Aranyszarv nevü hires kikötőjéből okt. 6-án délután indulék el egy nagy franczia csavargőzösön negyedmagammal Rodostóba, mely 9—10 órai tengeri ut, teljes gőzerővel haladva. Másnap a hajnali ködben a rodostói kikötőben vetettünk horgonyt.

Rodosto városa, — a hol Rákóczi az 1720-ik év április havától egészen 1735 április 8-án nagypénteken (tehát most 1890 éve!) történt haláláig,

II. RÁKÓCZI FERENCZ FEJEDELEM.

GRÓF BERCSÉNYI MIKLÓS.

Egykoru képek után rajzolta *Cserna Károly.*

mint a szultánnak nagylelkűleg ellátott, kiváló tiszteletet élvező illustris vendége lakott, — törökül *Tekirdag*-nak neveztetik, a mellette déli irányban elterülő hasonnevű ama hegylánczától elnevezve, mely a Márvány-tenger felől a Hellespontusnak az európai oldalon torkolatát képezi, szemben az ázsiai Kapudag (kapuhegy) hegységgel. A hajdani Bysanthe ó-görög város helyén épült, nem messze a herakleai révtől. Jelenleg élénk kereskedő város, székhelye egyik ruméliai kormányzó pasának s a görög-keleti és örmény patriarkháknak. Mintegy 30,000 lakosa van, felében török, 7—8000 örmény, 5—6000 görög s egy pár ezer spanyol zsidó; mind élelmes terménykereskedő, gabnát, szőlőt, gyümölcsöt, dohányt, gyapotot, kerti veteményeket termelő és hajós népség, mely a nagy világvárost, Konstantinápolyt, e terményekkel ellátja. Van állami lyceuma, melyben a franczia nyelvet is igen jól tanitják; egy nagy kupolás fő- s vagy hét kisebb mecsete, igen szép örmény érseki temploma, úgy görög-keleti, róm. kath. temploma is, nemkülönben zsinagógája. Parti forgalma eleven, ámbár nagy hajók kikötőjébe az elhomokosodás miatt nem járhatnak be s távolabb vetnek horgonyt. Lakói közt vannak iparüzők is, de a főfoglalkozás mégis a gabna-, szőlő- és gyümölcs- (különösen dinnye-) termelés és kereskedés.

Rodosto fekvése — mint már Mikes Kelemen is leirja, — rendkivűl kies, elbájoló; vidéke áldott, termékeny; égalja — ott a majdnem síma, kék tükrű tenger mellett — verőfényes, szelid: valódi kis földi paradicsom. A város lankásan emelkedő parti dombokon épült, félhold-alakú öböl mellett; éjszak felől és hát mögött mérsékelt magasságú szőlőhegyek koszoruzzák, közben-közben gyönyörü gyümölcsös kertekkel, festői cziprusfa csoportokkal. Szőlői fajai rendkivül édesek, borai zamatdúsak, fejérbélü dinynyéje, baraczkja, cseresznyéje, nagy levelű, aranyszinű, illatos dohánya messze földön híres. A délnyugati s déli oldalon — hol a vidék lapályosabb — terülnek el a legjobb földek.

Festőileg tekint le e lapály feletti dombról a városra és tengerre hét szélmalom; sőt alattok közvetlenül a tengerparton, — közel Rákóczinak a tengerre messze kitündöklő fejérmárvány-csorgókútjához, — legújabban már egy kis gőzmalom is épült.

Maga a város olyan, mint minden török város: hegyen-völgyön átkanyargó görbe utczák tömkelegével, egy, két, három emeletes, határozottan keleti jellegü, ódon házaival. Csak a kikötő mellett építettek a görög kereskedők nehány európai, nevezetesen olaszos stylú házat, a part mentében. Ezekben vannak irodáik, kereskedelmi raktáruk. A török városrész a hegytetőn éjszak felől fekszik; messze kimagaslik ott a nagy sárga konak: a kormányző pasa palotája, egy piaczon, melyet még néhány terjedelmesebb államépület: a nagy kaszárnya, törvényszék, postaépület, kórház stb. vesz körül. Itt magaslik föl, — bár kissé lejebb, — a főmecset is, hatalmas kupolájával és karcsu minaretjével, s előtte a lyceum épületének szép homlokzatával. (Lásd képünket.)

E piaczról huzódik a tengerparttal párhuzamos főutcza, középtájon végig a városon; a török negyed után először a zsidó-, majd a görög-, végre az örmény-negyedet szeli át. Mert a nemzetiségek igy, elkülönitve, bár egymással összefüggő s egy egészet képező városrészekben laknak. A házak minden városnegyedben egyformák: köből és fából, vagy csak fából épültek, 1—1½ méternyire kiszögellő emeleteikkel, zárt erkélyeikkel. A török házakat arról különböztethetni meg, hogy a hárem-lakosztályok ablakait sürü farácsozatok (lantornák) borítják. Az utczák szerfölött élénkek, népesek; számos kávéház, han (török szállók), apró bolt és iparos műhely van; nemkülönben nyilvános csorgókutak, bevezetett forrásvizzel, elég sürüen.

MIKES KELEMEN.
1711-ik évi kép után.

Az örmény negyed délnek terül el. Ebben laktak valaha bujdosóink. A mint a már említett főutcza a várost hosszában középütt átszeli, az örményváros széléig vezet; a végénél balra kell fordulni, ott nyilik a tengerpart felé kissé menetelesen leereszkedő, elég széles, kövezett és — a mi itt ritkaság — egész egyenes utcza, csupa emeletes házakkal; keleti torkolatánál a tenger tükre csillan föl fényes kéken. Ezt az utszát a lakosság a «*magyarok utczája*»-nak nevezi még ma is. Ebben állottak valaha a leggazdagabb örmény kereskedők házai, — mindegyik egy-egy virágos kertecskével, — melyeket III. Achmed szultán megvásárolván, az egész utczát «örök időkre» Rákóczi fejedelemnek és hiveinek ajándékozá, a jobb házsoron túl elterülő szép mezőkkel, termékeny szántóföldekkel és rétekkel, ki egész a rodostói határ széléig, a mi a tenger mentén jó féléra járásnyira van. Ma is ezek a legjobb földjei Tekirdagnak.

Ezen utcza házai közül aztán Rákóczi a belső, vagyis baloldali sort maga és főhivei számára, egymásba nyiló díszes palotasorrá alakittatá át, (sőt néhányat egészen ujjá építtetett) a fő-utcza teleksarkától le egész a tengerpartig. A mögöttük fekvő kis kerteket is egyesíté, *belső kertnek* s udvarnak; a szélső, vagyis jobboldali házsort pedig udvarnokai és szolgái lakóhelyeiül rendelé a fejedelem. Saját lakóháza és ebédlő palotája emeletéről két függő hidat rakatott az utcza felett, melyeken az átellenes házsor emeleteire s úgy onnét ki a *nagy külső sétakertbe* mehetett. (E függő hidak egyike egész századunk elejéig fönnállott.) Mert a városon kivül, a tengerpart mentén huzódó fennsikon diszes parkot ültetett Rákóczi, ékes filegóriákkal, árnyas sétahelyekkel, szép csorgókutakkal. Ez utóbbiak egyike, fényesre csiszolt fehér márványlapokból rakva, szabályos faragványokkal, közel a város déli végétől, még ma is fennáll, a nép által «*madzsar csesmé*»-nek (magyar forrás) hivatik és Rodostóban a legjobb vizet ez adja. Hajdan nemcsak a fejedelmi paloták, de az egész magyar utcza ivóvízszükségletét e forrás födözé.

Rákóczi, a «*madzsar király*» emlékezete a rodostói lakosság közt firól-fira száll, és még most is oly élénk, mintha a fejedelem csak tegnap sétálgatott volna ott a szép szellős tengerpartok felett. Sétakertjei ugyan már elpusztultak régen, s ma helyökön a r. kath., görög-keleti és örmény ő és új temetők terülnek el; földjeit — részben saját hagyományából — ma az általa alapitott r. kath. eklézsia birja, a többi pedig parlagon, gazdátlanul hever, rétjei kaszálatlanul. Az élelmes görögök és örmények ugyan meg-megkisérlik elfoglalni; azonban az Achmed szultán adományát tiszteletben tartó törökök kikergetik őket belőlök; mert az a föld a *magyaroké!*

A mi magát az utczát illeti: a jobboldali házak kevésbbé tartósan lévén alkotva, — már többnyire átépitvék, könnyen elszállitható újabb faházakkal; de a fejedelem s főurak által lakott baloldali sor házai közül egynehány még azon régi, ódonszerü állapotában fennáll, igaz, hogy az időtől immár nagyon megrongálva. Földszintjeiket mintegy lopva beköltözött s a törököktől csak -szánalomból megtűrt szegény örmény családok lakják, a kik bizony nem igen tatarozzák.

Még a főutczában, ennek végétől talán harmadikül fennáll még teljes régi mivoltában *gróf Bercsényi Miklós egykori palotája*. Jelenleg Hisszimoglu Hadzsi Szerkesz nevü becsületes örmény dohánytermelő lakja. E palotának belől az udvarra széles kőlépcsőjű, nagy kőlapokkal rakott, sugár faoszlopokon nyugvó, szép, téres verandája van. Az oszlopok fantasztikus, felfutó virágfüzérekkel ékezvék, a szederjeskék mennyezetet szintén élénk szinű, apró virágok és piros horonyok diszitik. A terem falából nyiló mór stylú ablak alatt pedig a Rákóczi-korból származó, tiszta ép, szép freskó-festmény lepett meg. Ez nyugat-európai városrészletet, élénk utczai jelenetekkel, ábrázol, franczia vagy olasz festő műve. A palota ajtai mindenütt (mint a fejedelem ebédlő-palotájában) sötétzöldek, piros betétekkel. Az ajtók felett koronadiszű franczia-barok stylü sgrafittok. Fölmenvén a lakatlan s ezúttal dohányszárítóúl használt emeleti termekbe: magas, téres, díszes, valódi nagyúri lakhelyiségekre lelénk. A falakon itt is élénk franczia freskó-festmények, stucco- és sgrafitto-diszitések, — az egykori pompa még elég ép nyomai. A számos ablak közül hét még a régi mór izlésben épen áll; szép romboidokra osztott velenczei köszörült tejüvegből, melynek közepét szines üvegekből virágcsokor ékesíti, és szegélyén is szabályos távközökben szines üvegdiszek. A keleti jelleg, a nyugat-európai izléssel, a mór-ablakok franczia freskókkal, olasz stuccokkal egyesítve. Számos mór ablak azonban már beomlott, s modern ablakokkal van pótolva. Általában e nagyúri palota már romladozó. Az örmény-család csak a földszinti helyiségekben huzódik meg.

A főutcza s magyarok utczájának sarokházában van Rákóczi kápolnája. E házat a fejedelem már eredetileg udvari papja, Radalovics apát lakhelyéül rendelé, — ma is plébánia. Az emeleten épen a sarkot foglalja el maga az elég tágas imaterem, vagy udvari kápolna, melyet *Rákóczi* Magyarország védasszonya tiszteletére szenteltetett föl. Szép, világos, magas; kupolaszerü boltozata apró czédrusfa-koczkákból művészileg van összerakva: az egyik koczka kék, a másik fejér, — mintegy a bárányfelhős égboltot ábrázolja, kellemes, szelid szinhatással. Egyik oltára még a régi. E szent helyen küldé tehát az égnek áhitatos fohászait a sokat hányatott, életében annyi balszerencsét átélt, ám az isteni gondviselésben keresztényi lélekkel megnyugvó, számkivetett nagylelkü fejedelem, pályája végén, rodostói remeteségében. A kápolnába fölvezető lépcső hajlatán áll egy diszes faragású, ma már rozzant, nagy karszék, a melyben ülve hallgatta egykor *Rákóczi* a kápolnában az egyházi beszédeket, a hagyomány szerint.

A parokhián megvannak a megbecsülhetetlen történelmi értékü régi anyakönyvek, melyekből minden magyar vonatkozású adatot kiirtunk és azóta közzétettünk. Ezekből deríthettük ki egyebek közt *Mikes Kelemen* halálának úgy idejét, valamint körülményeit, a legnagyobb pontossággal. A Rákóczi alapitotta ezen plébániát olasz ferenczes barátok kezelik; a csekély számú r. kath. hivek itt többnyire olasz eredetüek, vagy a keleti misziók által áttéritett arab kereskedők utódai. A plébánia az alapitó-fejedelem végrendeletében hagyományozott szántóföldek, telkek és bérházak jövedelméből tartja fenn magát.

Kápolnájából Rákóczi egy ma befalazott ajtón s zárt folyosón át szomszédos lakóházának emeletére, avagy az egész (baloldali) palotasor belső falán végig huzódó fedett folyosón tovább, a tengerparti legszélső házban levő ebédlő-palotájába mehetett, a nélkül, hogy az emeletről le kellett volna szállania. A parokhia-épület mellett állanak vala a fejedelem tulajdonképi lakóházai: t. i. elfogadó-termei, dolgozó- és hálószobája. Mindezek szintén czédrusfa-koczkákból rakott mennyezettel, mór stylú ablakokkal, művészi freskó- és virágfestésekkel, stucco- és sgrafitto-diszitményekkel birtanak, még 1862-ben is; mikor Ipolyi, Kubinyi Ferencz és Henszlmann ott jártak. (Henszlmann le is rajzolt egynehány gyönyörü festmény-részletet.) Azonban annyira romladozásnak indult már e nagyemlekű fényes palota, hogy senki sem mert benne lakni. Azért az eklézsia, — a melynek a fejedelem hagyományozá — a 70-es évek végén lebontatá s két új, modern bérházat építtetett helyére. A műértetlen építész — fájdalom! — megsemmisitett minden régi diszt. Csak az udvaron, külön építményként, Rákóczi paripáinak istállója áll még; hatalmas tölgygerendákból egyberótt magas, tágas alkotmány. Jelenleg kereskedelmi raktárül bérlik.

Lejebb haladva az utczán, ódon, de immár régi diszeiktől megfosztott házak mellett elérjük a tengerparti magaslaton épült két szélső palotát. Menjünk először a legszélsőbe: a fejedelem ebédlő-palotájába. Ez mégteljesen régi állapotában van. Keleties kupacseréppel födött, kihajló fodelű, emelete is, — keletiesen, — kissé kihajlik a földszinti lakosztályok fölé. Előtte a meneteles tengerpart felől faragott köterrasz; olasz mű; még *Rákóczi* rakatta. A főkapu keletre a tenger felé, a ház mellett nyilt, a palota udvarára. Öreg lakók szerint oly fényes és díszes volt ez a kapuzat, mint akár Sztambulban a szultáné. E főkapun állott őrt egykoron a fejedelem janicsár-diszőrsége; itt adták a *Mikes* által sokat emlegetett dobjeleket: fölkelésre, készülésre, imára, ebédre, lefekvésre, stb. Ezt a főkaput azonban századunkban lerontották; helyére egy földszintes kis lakház épült. Bejáratúl most az ebédlő-palotába az utczai mellékkapu szolgál, mely még régi állapotát megtartá. E kaput kupacserepes ernyő védi, hogy a fejedelem, ha erre kivánt kimenni, esős időben is hintajába szállhasson. Különben a kapu vörösbarnára festett, s franczia barok izlésben tölgyfából diszesen faragott koronázattal (portále) bír, mely portálé közepén még jól látszik a Rákócziak sasának és fejedelmi koronájának helye. A czimer bronzból lévén, idővel lelopták, valamint a díszes kapukilincset is. A portás kis ablaka a kapu mellett látható.

A palota földszinti részeit egykor az udvari cselédség, most — már 80 év óta — egy Monolaki nevü szegény örmény földmives család lakja. Cselédségi szűk lépcső visz fól az emeletbe, mely üres, lakatlan. A tőszomszéd ház, mely hajdan egy volt ezzel, ma el van választva; az annak emeletéről átszolgált egykori főbejárat ajtaja (barok stylú portálé-diszszel) befalazva. Az egész emeletet egyetlen terem: *a fejedelem ebédlő-palotája* tölti be. Ajtaja ennek sötétzöldre festett betétes mű, piros szegélyzetekkel, fölül félkörívű, mely fölött hamvas festékkel kagylós cziffrázatú, szintén franczia barok portál-ékitmény látható. Belépvén, — meg valánk lepetve. Egy pompás festésű, fejedelmi diszű terem állott előttünk, melynek minden része *Rákóczi* finom müizlésére vall. A terem világos, téres és magas. Fölepét ma már a régiségtől megbarnult czédrusfa koczka-mennyezet képezi; művészileg rakvák, finom eresztékeik szabályos vonalakban húzódnak. A teremnek keletre, a tenger felé néző oldala messze kihajló, zárt erkélyt képez, (L. képünket), melyen és az északi s déli oldalon összesen 14 ablak van, olyformán, hogy fölül hét patkó ivű, mór stylü, velenczei köszörült tejüvegből, színes virágcsokrokkal s más színes üvegalakzatokkal ékitett romboidos ablak: s minden ily ablak alatt két-két szárnyú, négy átlátszó üvegtáblájú közönséges, kinyitható ablak. A köszörült és színes üvegeken a keleti nap élénk sugárai kellemes, derült világításban szürödnek és illetőleg tündökölnek át, bűvös fényt árasztva a gyengéd kékes-zöld alapszínű falakra. (A remekművű mór stylü ablakok, melyek közül nehányat a földrengés és tengeri viharok már bedöntöttek, a falfestmények és stuccók mellett födiszei az ebédlő-palotának.)

A terem háromnegyed részét három lépcső magasságu theatrális emelvény foglalja el, mely hajdan persa szőnyeggel volt bevonva. Ez emelvényen állott a fejedelem és főurak asztala: 40—50 emberre, többre is, kényelmesen fól lehetett ott (s fól lehetne ma is) teríteni. Az ajtótól jobbra eső nyugati oldal, melyet az emelvénytől díszes rácsozat választott vala el, alacsonyabb: itt állottak a zenészek (egykor *Czinka Sándor* bandája!) és az étekfogók, bortöltögetők, felszolgáló személyek. Ezt az egész oldalt, a nyugati fal melléket, egy hatalmas magas faalkotmány: a zöld-piros, aranyozott és apró virágokkal festett *óriási* pohárszék-almáriom (kredencz) tölti be. Darabokban kellett ide behozni és ugy összeállitani. Ugyane régi pohárszék mellett, a déli fal sarkánál, ott látható még a szintén régi, eredeti, pompás pipatartó-állvány, mely zölddel, pirossal és aranynyal díszes párkányzatának szép faragásu ormózatával a romboidos ablakig ér fól. Ezen állvány hófehér gipszszel van bevonva, melyet fantasztikus elágazású, franczia barok stylra valló, élénkszinü festett virágfüzérek s két-két oldalt egy határozott keleti motivum: egy egy sugárzöld cziprusfa, csúcsán ülő kakukkmadárral ékesít. Igy tudta ékesiteni a nyugati styl elegánciáját a keletivel. Rákóczi finom müizlése. (E maig tökéletes ép pipaállvány a maga nemében páratlan szép. — múzeumba illő darab.)

A falak és ablakközök festésein is nyugati és keleti motivumok vegyítvék. Például a pohárszék fölött képünkön is jól látható sajátos szép felső szegélyzet tisztán keleties, mig a hossznégyszögök és az ablakközök guirlandjainak még ma is igen élénkszinü apró virágocskái a franczia festő ecsetjének finóm miniature munkájára vallanak. Más hossznégyzetek közepeit viszont a legkülönfélébb gyümölcsöket (dinnyét, baraczkot, szőlőt, fügét, *gránátalmát*, cseresznyét, szilvaszemeket, stb.) tartalmazó csinos gyümölcskosarkák töltik be, színezett domborműben, — nyilván olasz kezek munkája. Az éjszakkeleti sarokba helyeztek egy aranykeretes, elegáns kis franczia tükröt (L. képünkön), mely tán mivel eltörött, azért nem vitték el a többi bútorral.

Az éjszaki ablakok a városra és kikötőre, a déliek az utczára néznek; mig a keletre a tenger felé nyilókon, — mivel a ház magaslaton áll — a legtündéribb kilátás tárúl szemeink elé, a Mármora véghetetlen, tündöklő, kék tükrére. Szemben a Márványsziget, a habokból kibukkanó, bizarr alakú, fehér szikláival; messze túl rajta az ázsiai partok, a Kapadagt, a brusszai Olympus felhőkbe nyuló bérczei kéklenek, jobbról le egész a klasszikai Trója tájainál borúl le a szemhatár, — mig az európai parton a Hellespontus nyilása s a Tekirdag hegylánczа tűnik szemeinkbe. Itt-ott fejér vitorlák, mint hattyúszárnyak lengnek a tengeren. Valóban, bűvöletbe ejtő kép! .... Hányszor merengthettek el e fölséges látványon a hontalan Rákóczi, Bercsényi, Bercsényiné, Forgách, Eszterházy, Csáky, Zay, Mikes, Sibrik könybeborúlt szemei, édesbús gondolatokkal az örökre elvesztett, távol szép hazára!

Egy szóval, Rákóczi ebédlő-palotája úgy fekvésénél, mint hajdani pompájának bőségesen fenmaradott kiváló diszeinél fogva, még ma is nagyon szép. Azonban maga a — köből s fából épült — ház már oly romladozó, hogy félni lehet: az e tájon gyakoribb földrengések elseje, vagy valamely erősebb tengeri szélvész könnyen halomra döntheti. A beléköltözött örmények nem tatarozhatják, mert holtszegények, — s a bujdosó fejedelem fényes ebédlő-termét ruhaszárításra használják ....

Az ebédlő-palotával szomszéd ház emeleti termei köboltozatosak és még szintén a hajdani díszben fénylenek. Ódon festéseik még szépek és öt, szintén velenczei és színes üveges mór ablakjuk még ép. Ezek egyikén piros üvegekből, virágcsoport körül e felirat látható: M. D. 1760. I. C. Nyilván valamelyik, a mondott évben benne lakott magyar emigránsnak s nejének névbetűi; mert latin betűket itt más, mint magyar, nem használt. (E termek szintén lakatlanok; hüvelyes veteményeket tartogatott a lent tanyázó örmény család bennök.)

Im, ily sok érdekes emléke maradt még fenn a rodostói *magyar-utcza* ódon házainak! De vannak ily emlékek a templomokban is. Nevezetesen a «*Panajia*» itteni görög templom belsejében aluszsza örök álmát a törhetetlen szabadsághős, *gr. Bercsényi Miklós* főhadvezér és fejedelmi helytartó, szép alabástrom siremlék alatt; mig mellette *gr. Eszterházy Antal* egykori dunántúli tábornok és Szarvaskendi *Sibrik Miklós*, a fejedelem főudvarmestere, pihen, fehér márvány sirlappal födve. Sírfelirataikat lemásoltuk és közzétettük. *Mikes*nek, *Csáky*nak, *Zay*nak és a többi bujdosóknak siremlékeit azonban már hasztalanul kutattuk. Mert a régi temetők — pedig volt «magyar temető» is: «cemeterium Hungarorum», — idők jártával felhagyatván, elpusztulának; az örmények a sírköveket fölszedték és saját érseki templomuk udvarát rakták ki velök, — irott lapjaikkal fölfelé. A járókelők aztán az irást lassankint lekoptatták a szép fejér márvány lapokról. Gondosan megvizsgáltuk valamennyit: de magyar nevet vagy magyar családi czimert egyen sem vehettünk ki már.

A régi bujdosók közül a legutolsó, a ki magyarul még mindvégig jól beszélt, 1799. szeptemberben húnyt el: az aggastyán *Horváth István*, 120 éves korában. A rodostói görög lakosság e mesés koráért, jámbor életéért s hosszu fehér szakálláért «Szent István»-nak nevezte őt el, s ezen a néven ismerték. Századunkba már csak három magyar család származott át: a *Kőszeghy*, *Horváth* és *Katinkay*. Emezek az 1830-as és 40-es években haltak ki; legtovább virágzott a hajdan gr. Bercsényivel Ung vármegyéből kiköltözött nemes Kőszeghy-család, mely Rodosto város életében előkelő szerepet vitt sokáig. Utolsó tagja, *Kőszeghy Czecilia* asszony, mint 94 éves matróna, 1888. szeptember 24-én, ott jártunk előtt alig két héttel vitte sírba a legutolsó magyar nevet Rodostón. Férje egy aleppói, kikeresztelkedett jómódú arab kereskedő: Saih Naum Chodgia volt, kitől született idősb fia György, Saih bey, főtörzsorvos a török hadseregben, az ifjabb,

Konstantin, tengerész-őrnagy; leányától született unokája pedig, Aslan Péter, Rodosto leggazdagabb gabnakereskedője, monarkhiánk rodostói konzula, a ki 18—20 éves fiával egyetemben szives kalauzunk vala ott jártunkban. Mindnyájan büszkék anyai, nagyanyai magyar származásukra. *

THALY KÁLMÁN.

A GALATAI ST.-BENOIT EGYHÁZ MAGYAR EMLÉKEI.

A II. Rákóczi Ferencz, Zrinyi Ilona, gr. Bercsényi Miklósné s minden valószinűség szerint Rákóczi József herczegnek is hamvait sirboltjaiban rejtő galatai *Saint-Benoit* egyházat, e régi, román stylú, genuai építményt, romjaiból 1682-ben XIV. Lajos restaurláttatá s avattatá fel franczia — akkor jezsuita — templommá. A különben a XVII. század második felének megfelelő barok-izlésben átalakított egyház mind három hajójának félkerekded boltozatú, eredeti, régi kupolái a hajók keleti végén az oltárok fölött szerencsére epen hagyattak s ma is diszei a templomnak. A középhajó kupolája a főoltár felett, tágasabb és emelkedettebb a mellékhajókéinál. A hosszneégyszögű, buzogányszerű tetején esipkézett védpárkányzatot tartó erős torony is ódon állapotában van még. Ez hajdan, mikor Galatát a genuaiak birták, — mint alakjáról világosan látható, — egyszersmind védbástyaúl szolgált; általában, ezen templom és zárda környékén sok még a régi genuai erődítmények falmaradványa; — az ó bástyafalak nyomait a a tetőn álló nagy «Galata-toronytól» le, csaknem a tengerpartig lehet követni.

A St.-Benoit-egyházat — mely egészen be van építve — a rendháznak nagy, diszes, igen terjedelmes épületei környezik, melyeknek főormózatára büszkén vonják fel ünnepnapokon a franczia trikolort. Mert a lazaristáknak nemcsak zárdájuk: de a konstantinápolyi franczia gyarmat ifjusága s egyéb keresztény gyermekek nevelésére és oktatására szánt virágzó iskolájuk is van itt, nagy könyvtárral, természetrajzi muzeummal, s árvák, szegény gyermekek számára lakással, bentartással. A vallás-erkölcsi oktatás, humanismus, keresztény jótékonyság müveivel e rend igen áldásosan működik keleten, úgy itt a központban, mint különösen az arkhipelági szigeteken s Kis-Ázsia partvidékein birt misszió-állomásain.

E misszió-állomásokat s a galatai Szent-Benedek egyházat és zárdát fölszereléseivel, alapítványai s javadalmaival, könyv- és levéltárával egyetemben a lazaristák a jezsuita-rendtől örökölték, ennek Mária-Terézia idejében történt eltörlése után. E templom déli hajójának a Boldogságos Szűz tiszteletére szentelt oltára előtt — melyet képünk mutat — nyugosznak Zrinyi Ilona, II. Rákóczi Ferencz, Rákóczi József és gr. Bercsényi Miklósné hamvai, kiknek lelki üdvéért a gyászmisék ma is mondatnak. A Konstantinápolyba zarándokló magyarok kegyelettel látogatják e szentélyt s koszorúkat helyeznek el a nagyemlékű bujdosók sírköveire, melyek közül Zrinyi Ilonáé a falba rakva, Rákóczié pedig a talapzatban, az oltár előtt látható.

Még egy igen diszes, kiváló műbecsesel bíró emlékről kell szólanunk, mely a St.-Benoit egyház kincstárában őriztetik s Rákóczi, Bercsényi nevével eredeténél fogva szoros kapcsolatban áll, és igy a magyar olvasó kegyeletére érdemes. Ez egy gyönyörű mivű, nagy ezüst-szentségtartó (monstrantia; ostensorium), mely a zárda személyzetében nemzedékről-nemzedékre szálló határozott hagyomány szerint *Rákóczi Ferencz fejedelemtől avagy gr. Bercsényitől, de bizonyára e két nevezetes férfiú egyikétől származik és szállott a templom kincstárára.* És ebben ok kételkedni nincs: mert a *mű stylja tökéletesen megfelel az ő koruknak s kiváló nemes ízlésüknek.*

Ezen ostensorium nehéz, tömör ezüstből, franczia művész vésőjére való, finom, remek ötvösmunkával készült. Ámbár diszletei, a korhoz képest, melyből erednek, barok-motivumokat mutatnak: mindazonáltal még teljesen mentek a későbbi rokoko-ízlés túlterheltségétől; szép arányokban domborúlók, nemesek, és gyönyörűn, művészi gonddal dolgozvák. Már maga a kompozicció igen szerencsés; az egésznek alakja karcsu, elegáns, nehézkességtől mentes. A csinos, könnyed lombdiszítményekkel koszorűzott, széles, lejtős párkányzatú talapzat négy, szárnyas-oroszlánfejet s lábat ábrázoló tartón áll; fölebb másik, dombordad, szalagfonatos párkány következik, fölfelé mérsékelten keskenyűlő alaptömböt, piedestált környezve, mely négy oldalához képest, négy mezőre oszlik. A sarkakon, font, egy-egy igen kedves, bodri cherubin-fejecske tartja a félkörivben hajló felsőbb párkányzatot, mely portálé-szerü; mig a szárnyas angyalfőcskéktől le az alsó párkányig a négy szögelet élén ékes virágfüzér fut alá. Az ennyi diszszel kerített mezők közepét mind a négy oldalon finom miniature domborvésetű képecskék töltik be, a Szent Írásból vett jeleneteket ábrázolók. Például az előlap miniatureje az utolsó vacsora képét tünteti elénk, a tanítványai körében ülő Megváltó nemes-alakjával közepén, — valóban müremeknek beváló vésetben. Az e fölötti négyszög-talapzat szőnyegén, melyet habos ezüst-bárányfelhő-koszorú, itt-ott kis cherubin-fejecskékkel, körít.

Magassága e művészi készületű ostensoriumnak 73 cm., a gloria szélessége 31 cm. Kérésemre P. Vachette úgy ezt, valamint a Rákóczi, Zrinyi Ilona és Bercsényiné sírjai előtti Boldogságos Szűz oltárát igen sikerülten lefényképezé, s több példánynyal megajándékozott, melyek egyikét, ime itt közöljük.

Végre, a mi a provenienceiát illeti: az írott emlékek e gyönyörű monstranczia egykori tulajdonosául inkább Bercsényit, mint Rákóczit sejtetik; a mennyiben P. Cachaud jezsuita-atya 1725. okt. 10-iki nyugtájából látjuk, hogy a gróf 3000 piaszteres misealapítványa lerovásául 1200 p. készpénz mellett 1800 p. értékü *clenodiumokat* adott át neki, a St-Benoit egyház részére. Nagy kár, hogy Cachaud az átvett clenodiumokat — melyek között talán ez az ostensoire is vala, — nem specifikálja. Annak, hogy Rákóczi adott, avagy hagyott volna a Sz.-Benedek templomnak szent edényeket és szereket: semmi irott nyoma nincs. Tőle efféléket tán inkább az ő alapította rodostói r. kath. egyház örökölt, hol azonban azok ma már nincsenek meg. Mindazáltal ezen állításunkkal az ismertetett szentségfelmutató kitől eredettségének kérdését nem tartjuk végleg eldöntöttnek. Akár Rákóczié, akár Bercsényié volt légyen, — nagyérdekü s a mellett művészi értékü darab. Sértetlen, teljes, tiszta épségben tündöklő e műkincs ma is; béllelt bőrtokban őrzik gondosan. *T. K.*

Rákóczi ebédlő-palotájának nyugati oldala. Rákóczi házának déli oldalkapuja. A magyarok utczája a tengerpart felől. Rákóczi ebédlő-palotája kivülről.

A török főmecset és a lyceum. Részlet a tengerpartról. Rákóczi ebédlő-palotájának éjszak-keleti oldala.

A kikötő, vámház, parti ház, szőlőhegyek éjszakról.

RODOSTO.

A *Thaly Kálmán* által készittetett fényképek után rajzolta *Doré Tivadar.* (A «Vasárnapi Ujság» kizárólagos tulajdona.)

* A kiket az olvasók közül Rodostó és a Rákóczi-emlékek bővebben érdekelnek, tüzetesen leirva megtalálhatnak mindent *«Rodosto és a bujdosók sírjai»* czimü kiadványukban, (Budapest, 1889. Grill Károly könyvkereskedése;) a melyre mint eredeti forrásműre utalunk. — T. K.

A HALÁL NAPJA.

Jurjevskája Katalin herczegnő emlékirataiból.

V.

Mióta kénytelen voltam drága hazámat elhagyni, gyermekeimmel együtt a számkivetés keserü kenyerét eszem. Isten látja lelkemet, hogy soha isteni vagy emberi törvények ellen készakarva nem vétettem.

A császár halála óta mindentől visszavonultam, a mi az életben még némi értékkel birt reám nézve. Nem volt bennem elég erő, hogy bensőbb ügyeimmel foglalkozhattam volna, és ez okozta utóbb minden bajomat.

Ellenségeim azzal vádolnak, hogy a császárra káros hatást gyakoroltam, a midőn tervezett külföldi útjáról lebeszéltem. Ig az ugyan, hogy midőn szó volt róla, hogy a trónörökös Kopenhágából hazatérve, a czárral együtt először Berlinbe, onnan pedig Bécsbe, utóbb Londonba fog utazni, Gorcsakov herczeg jelenlétében azt találtam mondani, hogy sokkal czélszerübb lenne, ha a czár a trónörökös nélkül kelne útra, és pedig leginkább azon okból, mivel eddigelé még nem volt rá eset, hogy az uralkodó és a korona örököse egyszerre távoztak volna az országból, mely tekintetben különben a császári ház fennálló törvényei is intézkedtek. Ezt a kifogásomat a császár is helyesnek találta, sőt látszólag a kanczellár is mellettem volt, midőn aztán az út csakugyan abban maradt. Már most ezen egyszerű esetből az következtetni, mintha én miattam történt volna öt hónappal utóbb a borzasztó szerencsétlenség: az nem mutat másra, mint rosszlelkiüséggel párosúlt tudatlanságra.

A császár, mint már többször említém, mindenütt megkapta a nihilista végrehajtó-bizottság értesitéseit, határozatait és iszonyú pontossággal végrehajtott itéleteinek másolatát. Eleinte azon voltam, hogy a fekete pecsétes levelek felbontatlanúl a tűzbe dobassanak és *Akzov*, a czár első komornyika, néhányszor úgy is tett, ha a császár észre nem vette; de utóbb ez is kitudódott és a nihilisták azzal fenyegetőzdtek, hogy az egész palotát légbe röpitik, ha leveleiket figyelembe nem veszik. A czár egyszer s mindenkorra megparancsolta, hogy a leveleket úgy, mint máskor, bárhol találják, először is neki kezbesitsék.

Az alkotmány kihirdetésére már régen kitüzött határidő lejárta előtt a kanczellár javaslatba hozta a czár előtt, hogy mindenekelőtt általános amnesztiával kellene megkezdeni az új aerát. Ez ellen *Richter, Cseverin, Muraviev,* mind a két *Ignatiev* és *Konstantin Konstantinovics* nagyherczeg szólaltak fel.

Szerintük a lengyel forradalmárok hazatértével a lázadás Varsóban azonnal kitörne; ha pedig csak bizonyos egyénekre kellene a bünbocsánatot kiterjeszteni: akkor ez még sokkal nagyobb elkeseredést szülne.

Legczélszerübb lenne tehát előbb az alkotmány kihirdetéséhez fogni, és az ebből folyó következmények szerint határozni el a többi teendőket.

Harmadnapra már megérkezett a végzetes fekete szegélyű levél, melyben a többi feltételekhez még az is csatoltatik, hogy *Gorcsakov* herczeg ellenfelei azonnal hagyják el Oroszország határait.

Ez alkalommal kevésbe mult, hogy a kanczellár állásáról le nem mondott.

Ugyanis szóba került az államtanácsban ama kérdés, vajjon miképen történhetett, hogy a legszükebb körben lefolyt vita tárgya köztudomásra jutott?

Gorcsakov magára vette a kérdés sulyát és azt válaszolta, hogy szerinte nagyon bajos valamit titokban tartani, a miről hét-nyolcz embernek tudomása van. A kissé erős megjegyzés után elkeseredett szóváltásra került a dolog és végre *Gorcsakov* arra kérte a császárt, hogy más valakit tiszteljen meg bizalmával.

Én csak akkor tudtam meg a dolog lefolyását, midőn az ellenfelek a császár parancsa folytán ismét kibékültek. A kibékülés azonban csak látszólagos volt, mert ezen időtől kezdve, a nevezett férfiak közt a legelkeseredettebb harcz folyt, mely még a császár halálával sem ért véget.

Kétséget sem szenved, hogy a belső viszályok végképen elkeserítették a czár kedélyét, ki ilyformán csak akkor érezte jól magát, ha Gacsinán vagy Krasznoje-Szelóban a legnagyobb visszavonultságban tölthette napjait.

Ámde a folytonos zaklatások itt sem szüntek meg. A nihilista bizottság azt követelte a császártól, hogy köszönjön le, oly kikötéssel azonban, hogy utódja a szükséges reformokat azonnal hajtsa végre.

Hogy valamennyi rendőrfőnök kutatta a rejtélyes levelek eredetét, s a különféle palotákba való juttatásukra nézve követett eljárás titkát szorgosan kereste, az magától értetődik; de a dolog vége mindig az lett, hogy ártatlan emberek kerültek gyanuba, sőt többen közülök halálra is itéltettek a nélkül, hogy ellenük a puszta gyanunál egyebet felhozhattak volna.

Már pedig arról többé kétség fenn nem foroghatott, hogy a levelek csakis a czár közvetlen és legbensőbb szolgálatában álló egy vagy több egyén közreműködésével juthattak rendeltetésük helyére.

Három ember teljesitette a legszükségesebb szolgálatot naponta a császár körül. Az első komornyik egy 70 éves, talpig becsületes ember, kit még a czár atyja neveltetett e czélra; továbbá *Kalmukov* testőrkozák, ki éjjelenként a czár hálószobájának küszöbén feküdt, vagyis inkább virrasztott, végre *Sziben,* kurlandi eredetű borbély.

Nagyon természetes, hogy eleinte a gyanú első sorban e három ember ellen irányult. A császár sehogy sem akarta elhinni, hogy valamelyik ezek közül lenne az áruló, s azért kemény próbára tette őket.

Először is *Kalmukov* testőrkozákot oly ürügy

alatt küldték szabadságra, hogy a Kaukázusban a császári testőrség számára különös nagyságú, szép férfiakat keressen. Két héttel utóbb *Szibennel* elvétették *Urugov* herczeg első szakácsának leányát, kivel *Sziben* már régóta megismerkedett. A boldog párt hat heti nászútra küldték.

Végre *Akzov*-ra, az első komornyikra is rákerült a sor. Megjegyzendő, hogy a két legelől megnevezett egyén távolléte alatt a rejtélyes levelek csak úgy, mint máskor, rendesen érkeztek. Most tehát majdnem bizonyos volt, hogy *Akzov* a nihilisták szolgálatában áll, s csakis az ő közvetitése mellett jutnak a levelek a palotába.

Akzov parancsot kapott, hogy a péterhofi palota berendezését a helyszinén tekintse meg, s ennek állapotáról szóbeli jelentést tegyen. A szegény ember sirva hagyta el helyét és eltávozott, de azért másnap majdnem ugyanazon óraban — ismét csak ott találták meg a levelet!

Föl kell váltani az egész őrséget, el kell bocsájtani a német eredetü lovászokat, és mindenekelőtt félre a franczia szakácsokkal és kukták kal! — mondá *Richter* tábornok. Úgy is történt. Ó-orosz ezredek helyett finnlandi gyalogság jutott a palotába, nehány lengyel és német lovászt elbocsájtottak az istállókból, és a franczia főszakács kivételével a többi idegen cselédséget azonnal szélnek eresztették. Mindez nem változtatott a dolgon, utoljára egyetlen ember sem maradt meg a régi helyén, mindenütt más képeket lehetett látni.

Voronzov-Daskov herczeg főhadsegéd engedelmet kért a császártól, hogy mindenkit rangkülönbség nélkül kérdőre vonhasson, a ki a téli palotába lép, és a császári lakosztály elkülönitett küszöbét elhagyja. Mindjárt az első napon *Miklós nagyherczegre*, nemkülönben a *Leuchtenbergi herczegnére* került volna a sor; de ezt *Voronzov* még sem akarta koczkáztatni. A levél azonban pontosan megérkezett. Ott találták meg az úgynevezett Malachit-terem első ajtajának kilincsére akasztva. Másnap senki sem jött, mert hire járt, hogy mindenkit megmotoznak. A vége az lett, hogy minden a réginél maradt. (Folyt. köv.)

PETŐFINEK ISMERETLEN LEVELE KÖVETVÁLASZTÁSA TÁRGYÁBAN.

Petőfi alább közlendő levelének megérthetése végett szükségesnek tartjuk a következőket elmondani:

Petőfi 1848-ban követté szándékozván lenni, a Kis-Kúnságban lépett föl mint képviselőjelölt. Azonban az ellenpárt, melynek Nagy Károly, a szabadszállási pap fia, volt a jelöltje, mindent elkövetett a népszerű költő megbuktatására. Etette-itatta a népet, Petőfit pedig mindenféle rágalmakkal illette, többek között, hogy lázító, hazaáruló, orosz kém, szóval olyan ember, kinek nemcsak megbuktatását, hanem még agyonveretését is jó néven venné a miniszterium s az egész nemzet. Igy történt, hogy a választás napján (jun. 15.) a félrevezetett nép a Szabadszálláson megjelent költőre rárohant és agyonütéssel fenyegette. Petőfi a város főbiráját a választó bizottság elnökét a történendő balesetért felelőssé akarta tenni, de ezek azt válaszolák, hogy ha tüstént el nem takarodik, ők nem felelnek életeért. Ily helyzetben Petőfi kénytelen volt odahagyni a választás szinhelyét. A város rendelt neki kocsit, a kocsisnak pedig meghagyták, hogy ne az országúton, hanem mellékútakon vigye Petőfit Szentmiklósra, ne hogy szentmiklósi és laczházai párthiveivel találkozzék. Midőn ezek a választás helyére, Szabadszállásra értek, Petőfit már akkorra elvitték onnan, őket pedig a város végén azzal fenyegették a fölfegyverzett ellenpártiak, hogy agyonverik, ha bemennek, mire a vérengzés elkerülése végett visszafordultak s nem vettek részt a választáson.[1] Igy történt, hogy Nagy Károly egyhangulag választatott meg követté.

Petőfi pártja a miniszteriumhoz fordult, a szenvedett jogsérelem orvoslását s a törvénytelennek tartott választás megsemmisitését kérve. Petőfi viszont a közönség elé vitte ügyét,[2] elpanaszolván mindazon visszaéléseket és erőszakoskodásokat, melyek szerinte bukását okozták. Ellenfele erre egy goromba czikkben felelt, melyet, miután egy lap sem akart fölvenni, a «Pesti Hirlap» hirdetési rovatában tett közzé.[3] Petőfi sértve érezvén magát, Jókai és Pálffy Albert által párbajra hitta Nagy Károlyt. Azonban ez nem fogadta el a kihivást, hanem Perczel Mór rendőr osztályfőnöknél Petőfit, mint ki életére tör, följelentette. Másnap segédje, Pálffynak egy nagy társaság előtt kijelenté, hogy megbizója a párbajt elfogadja, de nem pisztolyra, mint Petőfi segédei kivánták, hanem csak kardra. Jókai és Pálffy ragaszkodtak a pisztolyhoz, mibe a kihivott segéde nem akarván beleegyezni, a segédségről lemondott.[4]

Petőfi azután úgy boszúlta meg magát ellenfelén, hogy fölszólitást intézett a nemzetgyűlési követekhez, arra kérve őket, hogy ily megbélyegzett emberrel egy sorba ne üljenek, «nem az iránta való szivesség va gy barátságnál, hanem azon tiszteletnél fogva, melylyel e testület magának tartozik.»[5] E felszólitást Petőfi tenyérnyi kis lapra nyomatva, a követek asztalaira tétette.

Julius 8-án a nemzetgyűlés elé került a választás ügye. A nemzetgyűlés kiváló figyelmet tanusított a fiatal költő «a nemzet kitünő dísze iránt», mint Petőfit az ülés folyamán egyik szónok: Kazinczy Gábor nevezte és vizsgálatot rendelt el, mely czélból Asztalos Pál, Besze János és Bónis Samu követeket küld é ki.

Minderről szól Petőfinek következő levele, melyet 1848. julius 9-én barátjához, Bankos Károlyhoz intézett, s melyet ez régi irományai között megtalálván, közlés végett szives volt nekem másolatban megküldeni.[6]

Az érdekes és eddigelé ismeretlen levél igy hangzik:

«*Pest*, julius 9. 1848.

Kedves barátom! Alkalmasint olvastad már a hírlapokból Nagy Károlynak, Kis-Kunság dicsőségének, heroicus magaviseletét. Soha Kis-Kunság magát még oly csufosan pelengérre nem tette, mint ezzel a nyomorú fattyúval. Már nem is jár a gyülésekbe és átaljában nyilvános helyen sehol sem láthatni. Ha a legutóső hitvány borbély legényt provocáltam volna, nem hátrált volna olly förtelmesen, mint ő. Midőn először hozzá küldtem secundansaimat, nem csak hogy el nem fogadta a párbajt határozottan, de rögtön futott Perczel Móriczhoz, mint policzájfőnökhöz, hogy oltalmazza az életét, mert én törvénytelen úton akarok elégtételt venni rajta. Már ekkor fól voltam e példa nélküli gyávasága által mentve minden további elégtételadás- vagy vevéstől, csak az volt hátra, hogy fölpofozzam vagy megkorbácsoljam; mindazáltal, hogy másnap az a hír terjedt, miszerint kész már a párbajt elfogadni, magam küldtem ismét secundánsaimat hozzá vagy is az ő secundánsához, ki azt nyilatkoztatta, hogy csak kardra megy, de pisztolyra nem... ezt azon ember nevében nyilatkoztatta, ki nehány nappal nyilvánosan merte írni, hogyha bajom van vele, ki a síkra nyílt sisakkal, *ő semmiben sem hátrál előttem*. Gyáva kutya. Secundansaim a pisztolyt sürgették, minthogy erősebb fegyvert mindig szabad akármelyiknek választani s a másik köteles elfogadni, a pisztolyt is ugy ajánlották secundansaim, hogy ha az első lövésre nem találunk, ujra töltünk és mindaddig, mig egyikünk a fűbe nem harap. Képzelheted, hogy visz szahökkent erre az ellenfelem secundánsa is, hát még maga az ellenfél!... Nekem elvem, hogy csak ugy a hiriért soha sem vivok; ha egyszer kiállok, annak élethalálra kell mennie, mert a párbaj nem tréfa; csak azzal vivok, a ki ugy megsért, mint ez a nyomorék, hogy aztán olly passioval süthessem rá fegyveremet, mint a felém közelgő veszett kutyára. De elég erről ennyi, ezt sem érdemelte, hogy eddig vesződtem vele, olly emberrel, kiről a gyalázatot az özönvíz és az örökkévalóság sem mossa le. Hanem igaz, még egyet: a követek nem ismerik őt személyesen, csak az én leirásom után s most mindenik fél a gyűlésen magas barna emberrel ülni egy padon, attól tartva, hogy hátha az «zon bélyegzett ember. — A tegnapi gyűlésben neveztek ki három tagot a követek közűl, kik hozzátok mennek vizsgálat végett: Asztalos Pál, Besze János, Bónis Samu. Nagyon meg vagyok elégedve velök, majd napfényre hozzák ezek az igazságot; csak te is szólítsd vagy szólítasd fól az illetőket a nép közül, hogy a szükséges tanuságot letegyék, s magad is állj elő aztán, mint tanú. Ha Nagy Károlyból a becsületérzés legutósó szikrája is ki nem lobbant volna, e vizsgálatra már nem is lenne szükség, itt hagyná Pestet nyakra-főre és örökre, mert itt akárhová fordul, azt várhatja, hogy szembe köpik vagy megpofozzák, a nélkül, hogy valaha elégtétellel tartozná neki az, ki valamely csúfot követ el rajta.

Isten veled; ha feljösz, elvárlak. Őszinte barátod

Petőfi Sándor.

Megirtam ugy-e, hogy ne bántsanak, mert végre kiállok, s azokat, a kik bántanak, megnyúzom, mint Apolló Marsiast. Én szavamat szoktam tartani. Ajánld ezt az illetők figyelmébe.»

Kivül a boritékon:

Bankós Károly barátomnak

Kun-Szentmiklóson.

Petőfi e levele azonban későn érkezett, mert a kun-szentmiklósiak másnap a ráczok ellen indultak. Azért Bankos válaszában azt tanácsolja Petőfinek, hogy jobb lenne, ha a vizsgálat jelenleg elmaradna, mert minden jóra való ember, különösen pedig az ő párthivei s köztük Bankos is, a haza védelmére az alvidékre indulván, az országgyülés által kiküldött vizsgáló-bizottság csak Petőfi elleneivel és jámbor öregekkel találkoznék. Petőfi hajlott a jó tanácsra, minek következtében a vizsgálat elhalasztatott, sőt az idők nehezebbre fordultával végkép abban maradt s igy Nagy Károly megmaradt képviselőnek.

BARÓTI LAJOS.

[1] Lsd. Kun-Szent-Miklós és Laczháza választó polgárainak a követválasztás megsemmisitése iránti folyamodványát, Nemzet, 1884. 26. sz. (A «Miskolcz és Vidék» után, hol Bankos Margit urnő, igen érdekes adatokat közölt volt Petőfi követjelöltségéről.)

[2] A «Márczius Tizenötödike»-ben, «Életképek»-ben, «Pesti Hirlap»-ban stb. Ujból kiadta Gyulai Pál, Petőfi vegyes müveiben, 3. köt. 183—198. l.

[3] «Szózat Petőfi Sándorhoz» czim alatt. Kelt: «Szabadszálláson, junius 21. 1848. Megjelent a Pesti Hirlap 1848. 99. (jul. 5.) számában, a «Hirdetések» rovatában.

[4] Lsd. Jókai és Pálffy nyilatkozatát Petőfi párbajügyében; «Márczius Tizenötödike», 99. (julius 8-iki szám.)

[5] «A nemzetgyűlési követekhez». — Megjelent a «Pesti Hirlap»-ban stb. Ujabban kiadta Halasi Aladár «Petőfi reliquiái»-ban, 33. l.

[6] Petőfi e levelét «Petőfi ujabb reliquiái» cz. gyűjteménybe akartam már fölvenni, de nem tehettem, mert Bankos ur Petőfi levelét a legszorgosabb kutatás daczára sem találta meg. Most véletlenül ráakadván, szives volt velem közölni, azon kijelentéssel, hogy bármely lapban közzétehetem. *B. L.*

VILÁGFELFORDULÁS.

REGÉNY.

Irta **VERNE GYULA**, franczióból ford. **HUSZAR IMRE.**

(Folytatás.)

XIX.

A melyben Maston J. T. visszatér azon idő után, mikor a néptömeg meg akarja lynchelni.

Az Egyesült államokba egy távirat érkezett Trust Richard W.-tól, a zanzibari konzultól, a következő tartalommal.

«*Zanzibar* Szeptember 23-án.
Reggeli hét óra huszonhét perczkor.

Wright John állami miniszternek.

A Kilimandzsaro déli lejtőjébe furt ágyú tegnap pontban éjfélkor elsüttetett. A löveg iszonyú süvöltéssel röpült ki. Borzasztó dördülés. A tartományt forgószél pusztitotta el. A tenger felkorbácsoltatott a mozambiquei csatornáig. Számos hajó megrongálva vetődött a partra. Sok helység és falu megsemmisült. Minden jól megy.

Trust Richard W.»

Úgy van! minden jól ment, miután a dolgok állapotán semmi se változott, kivévén a Wamasei országban történt pusztitásokat, a melyeket a mesterséges forgószél idézett elő és a légrétegek erőszakos meghárgatása által okozott hajótöréseket. De nem ugyanez történt-e, mikor a hires Columbiad kiröpitette a lövegét a hold felé? A Florida területén előidézett lökés nem volt-e érezhető száz angol mérföldnyi sugárú körben? Ezuttal azonban a hatás százszorta nagyobb volt.

Bármint legyen is, a zanzibári távirat a következő két dologról jól értesitette az ó- és újvilág érdekeltjeit.

1-ször. Hogy csakugyan sikerült a Kilimandzsaro szikláiban előállitani az óriási ágyút.

2-szor. Hogy a lövés a kijelölt időben megtörtént.

És ekkor az egész világ megkönnyebbülten sóhajtott fel, de ezt a sóhajtást egy óriási kaczaj követte.

A Barbicane és társai vállalata tehát csúfosan megbukott! Maston J. T. számitásai a papirkosárba valók voltak! A *North Polar Practical Associationnak* nem maradt egyéb teendője, mint bejelenteni a csődöt.

De hát a Gun-klub titkára véletlenül tévedett volna a számitásaiban.

— Készebb volnék azt hinni, hogy én tévedtem azon érzelmekben, a melyeket bennem ébresztett — mondá magában Scorbittné Evangeline asszonyság.

A földgömb egész felszinén nem létezett akkoriban levertebb és szánandóbb emberi lény Maston J. T. nél. Tapasztalván, hogy semmi se változott ama körülményeken, a melyek közt a Föld a teremtés óta mozgott, abban a reményben ringatta magát, hogy talán valamely váratlan akadály késleltethette Barbicane elnök és Nicholl százados műveletét.

De a zanzibári távirat óta el kellett ismernie, hogy a művelet dugába dőlt.

Dugába dőlt!... Hát az egyenletek, a formulák, a melyek bebizonyitották, hogy a vállalatnak okvetlenül sikerülnie kell! Hát egy hatszáz méter hosszuságú, huszonhét méternyi átmérőjű ágyú, a mely kétezer tonna meli-melonit felrobbanása által száznyolczvan millió kilogramm sulyu lövegét röpít ki, kétezer nyolczszáz kilométernyi kezdetleges sebességgel, ne volna elég a földsarkok helyének megváltoztatására? Nem. Ez lehetetlen!

És mégis!

Maston J. T. a legnagyobb mérvben fel volt izgatva és kijelentette, hogy el akarja hagyni rejtekhelyét. Scorbittné Evangeline asszonyság hiába igyekezett őt lebeszélni.

Nem mintha féltenie kellett volna a tudós életét — hiszen az általa felidézett veszély már elmult. De meg akarta őt kimélni a tréfaktól, a melyekkel a szerencsétlen mathematikust üldözni, az élczektől, a melyekkel őt elhalmozni, és a sületlen elménczkedésektől, a melyekkel kétségkivül boszantani fogják.

És a mi még komolyabb dolog, milyen fogadtatásban fogják őt részesíteni a Gun-klubbeli kollegái. Nem a titkárt fogják-e okozni a balsiker miatt, a mely mindnyájukat nevetségessé tette? Nem a kiszámitások szerzőjét terhelte e a csúfos bukás egész felelőssége?

Maston J. T. semmit sem akart hallani. Ellentállt Scorbittné Evangeline asszonyság könyörgéseinek és könyeinek egyaránt. Kiment a házból, a melyben eddig elrejtőzött. Megjelent Baltimore utczáin. Ráismertek és mindazok, a kiknek vagyonát és életét fenyegette, mindazok, a kiknek rémületét makacs hallgatása által oly végtelen hosszura nyujtotta, mindenféle gúnyolódásokkal és olcsó élczekkel álltak rajta boszut.

— Nini! az uj földtengely kovácsa!

— Nini! az ágyusütögető!

— Menj! foldozz inkább órakerekeket!

Szóval a Gun-klub kigúnyolt, megalázott titkára kénytelen volt a New-Park palotába visszatérni, a hol Scorbittné Evangeline asszonyság gyöngéd vonzalmának egész tárházát kimeritette, hogy őt megvigasztalja. Hiába volt minden. Maston J. T., — Niobe példáját követvén, — *noluit consolari*, mert az ágyúja nem tett a földgömbre nagyobb hatást, egy közönséges tűzjátékbeli békánál.

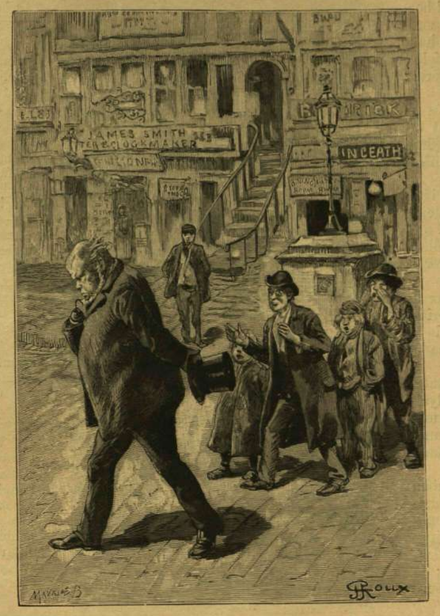

A KIGUNYOLT MASTON KÉNYTELEN VOLT HAZAMENNI.

«VILÁGFELFORDULÁS.»

Tizenöt nap mult el igy és a világ a hosszas rémületből magához térvén, nem is gondolt többé a *North Polar Practical Association* terveire.

Tizenöt nap mult el és még sem érkezett hir se Barbicane elnökről, se Nicholl századosról. Talán elvesztek a méli-melonit felrobbanása által előidézett katasztrófában, a mely a Wamasei országot elpusztitotta? Talán életökkel lakoltak az ujkor legóriásibb mystifikációja miatt?

Nem!

Igaz ugyan, hogy a lövés eldördülése után hanyatt estek mind a ketten, ép úgy, mint Bali Bali szultán, az egész udvar és nehány ezer benszülött, de aztán ismét felkeltek valamennyien, minden baj nélkül.

— Sikerült?... kérdé Bali-Bali, a vállát dörzsölvén.

— Kétkedik benne Felséged?

— Én!... Kétkedni!... De mikor tudjuk meg?...

—Nehány napmulva,— felelé Barbicane elnök.

Vajjon belátta-e, hogy a művelet dugába dőlt?... Talán! De soha semmi sem lett volna képes rábirni, hogy ezt bevallja a Wamasei ország fejedelme előtt.

Nyegyvennyolcz órával később a Gun-klub elnöke és Nicholl százados búcsut vett Bali Bali szultántól, miután jelentékeny összeget fizettek volna a királyság területén okozott károkért. Minthogy e jelentékeny összeg a szultán magánpénztárába folyt be és az alattvalók soha se láttak belőle egyetlen fillért sem, ő felségének nem volt oka megbánni, hogy e jövedelmes üzletet megkötötte.

Aztán Barbicane és Nicholl százados, munkás vezetőik kiséretében elutaztak Zanzibarba, a hol szerencséjükre egy hajót találtak, a mely Szuezbe volt elindulandó. Innét a Massageries Maritime «Moerzi» nevü hajója, álnevek alatt elvitte őket Marseillebe, a Páris-Lion-Mediterraine vasuton — véletlenül minden kisiklás vagy vasuti összeütközés nélkül, — eljutottak Párisba. Párisból a nyugati vasuton Havrebe, a honnét a «Bourgogne» nevü hajó Amerikába szállitotta őket.

Huszonkét nap alatt megérkeztek a Wamasei országból New-Yorkba.

És október 15-én, délután három óra tájban mindketten kopogtattak a New-Park palota ajtaján.

A legközelebbi perczben szemközt álltak Scorbittné Evangeline asszonysággal és Maston J. T.-val. (Folyt. köv.)

KATONAI LÉGGÖMBÖK.

Ezelőtt alig tiz évvel kinevették Jules Verne-t, a hires franczia regényirót, midőn a tenger alatt járó «Nautilus» hajóról, nemkülönben gőzgépekkel ellátott léggömbökről ábrándozott.

Nos, mai napság holmi «Nautilus»-féle hajók már régóta léteznek és most azon vannak, hogy egészen uj szerkezetü gőzgépek segitségével a léggömböt még a legmagasabb levegő-rétegekben is bizton kormányozhassák.

Erre nézve két franczia mérnök, a hadügyminiszteri megbizottak jelenlétében, Meudon-ban, oly kisérleteket mutatott, melyek a régóta megnem oldhatóknak tartott nehézségeket fényesen legyőzték. A próbák titokban hajtattak végre, de a napi sajtó távíratai már elbeszélték, hogy a nagy esemény, mely a hadviselés dolgaiban messzeható s egyelőre alig kiszámitható változásokat fog előidézni, a franczia eszélyesség újabb diadalát jelenti.

Magától értetődik, hogy a dolog velejét minden takargatás és titkolódzás daczára nehány hét alatt ép úgy ki fogják Angliában és Németországban betűzni, mint az ismétlő fegyverek és a füst nélküli puskapor dolgát. A ki pedig a titok megfejtésén nem akarja fejét törni, az egyszerűen drága pénzen megveszi a pátenst.

Eddigelé kétféle léggömböt használtak katonai czélokra.

Az 1870/71-iki háboru alkalmával Párisból és egyéb ostromzár alá vett helyekről a közönséges Montgolfier-féle léggömbön történtek többékevésbbé sikerült utazások, vagyis inkább szökések. Igy például Gambetta Párisból ily úton jutott ki Tours-ba, honnan a népfelkelést és egy újabb hadsereg szervezését a németek roppant kárára keresztűlvitte.

Voltak aztán ugynevezett állő léggömbök (ballons captifs), melyekről bizonyos magasságban a német ostromló sereg működéseit Páris körül megfigyelték.

Ezeknek csak annyiban vették hasznát, hogy a már majdnem lehetetlenné vált védelmet idejekorán beszüntették, mielőtt éhség és egyéb járványok által még vagy 30 ezer ember elpusztúlt volna.

Most, a füstnélküli puskapor, a villamosság és az ismétlő fegyverek korszakában csakugyan majdnem bizonyosra lehetett venni, hogy nemsokára olyasmi fog a találmányok láthatárán feltünni. mi az egyensúlyt a hadviselés dolgaiban némileg helyreállitandja. E helyett azonban a kormányozható léggömbök tökéletesen megváltoztathatják a hadseregek helyzetét. Képzeljük magunknak, hogy két vagy három kormányozható léggömbből éjszakának idején néhány ezer lépésnyi magasságból, dynamittal, ekrasit-tal, vagy tudja isten miféle gyilkos robbanó anyagokkal töltött bombákat lehessen a földön táborozó csapatokra dobni. Ez néhány percz alatt nagyobb pusztitást végezne bennök, mint a leghevesebb ágyutüz. A kormányozható léggömb elől nincs más menekülés, mint a csapatok rögtöni szétoszlása, mi aztán a sereg visszavonulását vonja maga után az egész vonalon.

Payne angol vezérkari ezredes az «Artillery Magazine» czimü katonai szaklapban a kormányozható léggömbök feltalálásából az általános világbéke helyreállitását következteti.

«Mihelyt az új léggömbök akcióba lépnek, — mondja Payne ezredes, — minden háború sorsa és vége egy-két óra alatt eldőlhet. Miután pedig magától értetődik, hogy valamennyi európai hatalmasság azonnal az uj találmányt fogja alkalmazni, a háborúk czélja magától elenyészik. Senkinek sincsen kedve magát valamely láthatatlan ellenség által éjszakának idején agyonveretni, a nélkül, hogy védelmére puskáját kisüthetné.

«A legerősebb vár, melynek sánczain nehány száz ágyú az ostromlókat órányi távolságra féken tartotta, most egy-két óra alatt romba dől.

Helyőrsége még a bomba-mentes vértezett Kazamátákban sem talál menedéket, mert az új robbantó szer mindenütt egyformán fejti ki borzasztó erejét. Sánczolt táborok, erődített szorosok, hidak, vasutak, — egyszóval a modern hadviselés minden eszközei elpusztúlnak, mielőtt még a békealkuszok az ellenség táborába értek volna.

«Anglia, Francziaország, Németország és az orosz autokrata büszke hajóhadai egyaránt elvesztik minden jelentőségüket a hadi léggömb hatalma előtt, és a kronstadti vár ezentúl hiába őrzi a Szent-Pétervárba vezető utat.»

Payne ezredes leginkább abban találja és látja az új léggömb hatalmát, hogy éjszakának idején csendesen és láthatatlanul teszi meg utjait, mig csak a villamos fénysugár segitségével az ellenséget meg nem találta. A mi azután következik, azt sejteni igen, de leirni alig lehet.

Az illető kormány, melynek területén az új fegyver legelőször elkézül, bizonyára óriási összegekkel le fogja a feltalálókat kötni; de a titok mindamellett alig lesz egy-két hónapig megőrizhető.

Magától értetődik, hogy a hir hallatára valamennyi hatalmasság katonai műszaki osztályaiban lázas tevékenységgel folytatják a kormányozható léggömbök feltalálására irányult munkákat, mert jaj annak, a ki sokáig hátramaradna!

Nálunk egyelőre néhány állandó léggömbön kivül csak apró Montgolfier szerkezetü léghajókban gyakorolják a felszállás veszedelmes mesterségét mérnökkari és utásztisztek. Vajjon fontolóra vétetett-e illetékes katonai körökben az új találmány valószinüsége, nem tudjuk; de alig hiszszük, hogy a nagyfontosságu esemény figyelmüket kikerülte volna.

EGYVELEG.

* **A fülek különbözése.** A legtöbb ember nem tudja, hogy bal fülével jobban hall, mint a jobbal. Pedig ez a rendes eset. Egy orvos 103 különböző korú s nemű embert vizsgált meg s úgy találta, hogy 65 balfülével jobban hall, 26 mindkét fülével egyformán s csak 12 hallása kedvezőbb a jobboldali füllel, mint a baloldalival.

* **Érdekes különcz** volt a jelen század elején uralkodó Ágost szász-góthai herczeg. Többek közt olyan saját maga által tervezett órát viselt, mely a legkisebb részletekig hasonlított a koponya-csontvázhoz még a számokban is; az óralap a jobb szemüregben volt, a mutató zöld görbe féreghez hasonlitott, mely a szem üregből mászott ki. Ugyan ő készített oly zongorát, a mely, ha a billentyűket megérintették, vizsugarakat öntött a játszó szemébe. Legérdekesebb találmánya volt egy koponyát ábrázoló kocsi, melynek szemüregeit az ablakok helyettesítették. Midőn I. Napoleon a hires jenai csata után 1806-ban Gotha felé közeledett, a herczeg tisztelgése jelül ezt a csodálatos kocsit küldte elébe, de a császár nem értette a tréfát s nyersen utasította azt vissza.

* **A véres hurkák** ellen szigoru rendeletet adott ki Leo császár a X-ik század elején, erkölcstelennek tartva a vér élvezését. A ki ily «büntettet» követ el, akár a készítő, akár az evő, azt meg kell korbácsolni, becsülete elvesztésének jeléül haját tövig lenyirni s végül számüzni. Mivel pedig ily rettenetes vétségért a városi hatóság is felelős, minden elkövetett tettért a városnak 10 font aranyat kell birságül fizetnie.

* **A khinai hirlapok** közt legrégibb a pekingi állami lap («Csing-Pau») melyről azonban hibásan hirdették nemrég, hogy ezer éve áll fenn, mert bebizonyitható, hogy a Ming dynasztia idejében keletkezett és igy legfeljebb 500 éves. Leztekintélyesebb azonban a Shanghaiban megjelenő s 1870-ben alapított «Shun Pau», melynek naponként megjelenő példányait 10,000-nél többen olvasák. A többi tekintélyesebb lapok Tiencsinben, Kantonban és Hongkongban jelennek meg. A képes lapok közt legelterjedtebb a «Tien-Si-Csai-Hwa-Pau», melyet 1885-ben Shanghaiban alapítottak, háromszor jelenik meg egy hóban 7000 példányban. A lapok száma különben a nagy birodalomhoz képest kevés s többet európaiak alapítottak, igy Sikaviban a jezsuiták adják ki a «Ji-Ven-Luh» (Irodalom javitója) czimü lapot 1879 óta mintegy 2000 példányban.

A RÁKÓCZI-FÉLE SZENTSÉG-FELMUTATÓ A GALATAI ST.-BENOIT-EGYHÁZBAN.
Eredeti fényképről.

* **A csőposta** levelek és csomagok szállitására New-Yorkban és Londonban már rég alkalmazásban van. Vállalkozó egyének most már kisérleteket is tesznek, nem lehetne-e ily pneumatikus szerkezetü gépen nagyobb távolságokra szállitani csomagokat s esetleg utazókat is. Johnson Marióban, Uj-Yersey államban, 1000 méter hosszu csövet alkalmazott, mely 79 cm. átmérőjü s finom acélból készült s melyen a csomagot 25 lóerejü géppel lehet áthajtani. Ha e terv nagyban sikerül, egy óra alatt 500 kilométernyi távolságot is meg lehetne tenni az ily pneumatikus csőbe zárt utazóknak.

* **Macska-menedékház** van Boston egyik külvárosában, hol gazdáik költségén az elaggott vagy elgyöngült macskákat egész kórházias berendezéssel ápolják. A macska-intézetben jelenleg 261 benlakó állat van, bár az influenza sokat elpusztított közülök. Az állatvédő egyesület is itt helyezi el az elfogott kóborló macskákat.

* **A megvénülésnek** egyik nem épen jelentékeny, de még is érdekes következménye, hogy azzal összefüggésben az ember testének magassága is apadni kezd. Számos észlelet szerint már a 40-ik éven túl megkezdődik ez az apadás. 40—50 év közt átlag 10, 50—60 közt 35, 60—70 közt 16, 70—80 közt 10, összesen tehát mintegy 71 milliméterrel lesz az öreg ember alacsonyabb. Természetes, hogy ez az összeg oly csekély, hogy észrevenni sem lehet mindig, de szomorú tanusága annak, hogy a megvénülés «a természet egyik gyalázatos merénylete», mint egyszer egy német természetbúvár elnevezte, minden téren csak kárára van az embernek.

* **New-York város lakossága** a legutóbbi népszámlálás szerint már 1.627.227 főnyi s mivel a szomszéd városok (Brocklyn, Jersey City stb.) tényleg összenőttek a világvárossal, a népességet 2.800.000-re lehet tenni, többre, mint egész Erdély vagy Horvátország lakosságát.

* **Vándorló templomot** használnak a transkaspi vasuton az utazó orosz tisztek s a vonal mentében szétszórtan lakó orosz telepitvényesek számára. A templom külsőleg vasuti kocsihoz hasonlít, csakhogy kereszt van rajta s bejárásánál egy kis oltár. Benseje azonban igen pompás s teljesen az orosz templomok mintájára van berendezve, faragott faoltárral. A kis templomban mintegy 70 ember fér el egyszerre. A pap és a miniszrálók számára külön vasuti kocsi van a templom mellett.

* **Három óráig utazott** Ceylonban egy nő óriási mérges kigyó társaságában. Csak akkor vette észre, midőn kocsiüléséről leszállva, a kigyó az ülés alól kibúvott. Szerencsére félig dermedve volt a kigyó az ut alatt, különben a nő nem szabadult volna meg tőle.

* **A német császár** kedvencz eledele a sült hal vagy a poulet sauté burgonyával. A császár rendesen fél kettőkor ebédel s csak ünnepies alkalmakkor később, de 6 óra után soha. Igen korán kel s egy csésze kávé megivása után kilovagol vagy rossz időben a palotában járkál egy óráig s azután következik a villás reggeli, mely omletteből, tojásokból és egy ürüszeletből s más húsféléből áll. Az ebéd étlapja is igen egyszerü, finomabb ételek csak akkor kerülnek az asztalra, ha vendégek vannak.

* **Montenegróban** Podgaritza közelében ásatásokat eszközöltek s feltalálták Diocletian császár szülőhelyének, *Diocleá*nak bazilikáját és körfalait, s ezeken sok érdekes feliratot találtak.

* **A világ legértékesebb csipkéje** jelenleg Nottingham várában őriztetik. Az a velenczei csipke az, melyet Mária Antoinette lakodalmi ruháján viselt, hossza 4 méter, szélessége 75 czentiméter. A teljesen kézi munka arabeszkeket, ember- és állatalakokat ábrázol, melyek közt a királynő és a királyi korona czimerei vannak.

* **A leghosszabb életü nép** jelenleg a norvégek, hol az átlagos élettartam évről évre folytonosan emelkedik s legujabban a férfiakra 48, a nőkre 51 évet ért el, több mint kétannyit, mint a minő nálunk.

* **Emberhúsevők Európában.** Mintegy száz év előtt halt meg Szent-Pétervárt a würtembergi orosz konzul, Thun báró s halála előtt kijelentette óhajtását, hogy szülőföldjén, Pommerániában temessék el. Mivel azonban nem akart öccsének sok költséget okozni, a különcz ember elrendelte, hogy holttestét darabolják össze és besózva hordóban küldjék el az első hajóval. Intézkedéseit teljesítették. A tengeren azonban a matrózok felbontották a hordót, melyben ennivalót gondoltak s a követ húsát félig megették, mielőtt a sajátságos merényletet észrevették volna.

* **A philloxera utóda.** Francziaország bortermelő vidékein az amerikai szőlővesszők terjedése következtében a phylloxera vész már szünőfélben van, de ezen veszélyes rovar helyett most egy ujabb kis rovar, a *cochylis*, lépett fel nagy mennyiségben s a szőlő virágát támadva meg, nagy pusztításokat okoz.

* **Pókhálóból készült papir** is van Khinában. A szent fehér pók hálójából csinálják, csaknem átlátszó, de azért mindkét oldalán világos nyomást lehet készitení.

A GALATAI ST.-BENOIT-EGYHÁZ OLTÁRA, A MELY ELŐTT RÁKÓCZI NYUGSZIK. Eredeti fényképről.

A GROSBOISI KASTÉLY. Tocsek Helén rajza után.

GROSBOIS.

II. Rákóczi Ferencz francziaországi tartózkodási helye.

Engem is magával sodort az ár, mely a mult év nyarán annyi ezer meg ezer embert ragadott Párisba a kiállitás alkalmából.

Gyönyörüséggel szemlelve a temérdek drága kincset, melyet ott a mult és a jelen kezet fogva állitottak szemeink elé, lehetetlen volt egyszersmind föl nem keresnem azt az alig ismert, de reánk, magyarokra nézve szent emlékü helyet, — a Páristől vasuttal $^5/_4$ órányira eső *Grosbois*-t.

A szatmári béke megkötése után XIV. Lajos meghivására Francziaországba költözött *II. Rákóczi* Ferencz itt töltötte, a világ zajától félrevonulva, bujdosása első éveit. Az eszményéhez még a legkeserübb csalódások után is hiven ragaszkodó nagy lélek csöndes, ájtatos kontempláczióba merülve, itt keresett megnyugvást, erőt, reményt a *camaldule-szerzetesek* magányában.

Megtekintettem a korából fenmaradt romokat s kegyeletes zarándoklásomat természetesen Rákóczira vonatkozó adatok után való kutatással köttöttem össze. Az adatok, a melyekhez jutottam, fájdalom, igen gyérek s jelentéktelenek. De minthogy nemzeti történelmünk eme legnemesebb alakjával állnak összeköttetésben, nem lesznek talán egészen érdektelenek a hazai olvasóközönségre nézve, s úgy hiszem, hogy a helyszinén fölvett kis vázlataim nyomán készitett képek, valamint a vidék rövid leirása sem hagyhatják érintetlenül a magyar olvasót.

* * *

Grosbois Páristól délkeletre s a hajdan erődjéről, jelenleg pedig erdejéről nevezetes Vincennes városával egy vonalon fekszik. A Bastilleteri pályaudvarból kiindulva, barátságos, erdőshalmos, a Marne egyik mellékágától öntözött vidéken keresztül érünk Boissy-St.-Légerbe, az utolsó vasuti állomásra. Fokozza az út érdekes voltát az a körülmény, hogy *Champigny* mezővárost érintjük, a mely egykor szintén kurucztelep volt. Itt született Rákóczi egyik vitéz tábornokának, Tóth Andrásnak fia, a derék, geniális br. Tott Ferencz, a szuezi csatorna magyar tervezője.

Boissy-Saint-Légerből $^3/_4$ óra alatt érünk Grosboisba. A vidék rendkivül bájos... Sürü, magas koronájú, lombos fájú erdő mindenfelé, a merre a szem csak ellát. A kocsiútakat s gyalogösvényeket csak úgy vágták az erdőbe, s a szétszórva emelkedő diszes nyári lakokat úgy látszik az erdő tisztásaira épitették. Mindenfelé oly csönd és nyugalom uralkodik, mintha az Isten épen csak arra teremtette volna e vidéket, hogy a szenvedő gyógyitó irt szivjon sajgó szive számára!

Következett, mindkét oldalt tölgy-, bükk- és nyárfáktól szegélyzett út vezet Grosboisba, egyenesen annak mostani ura, az ifj. wagrami herczeg, épülő félben lévő (képünk egyikén feltüntetett) kastélyához. A házak mind újak, mert a régieket, igy természetesen Rákóczi egykori mezei lakát is, mind elpusztitotta a forradalom vésze. A camaldule-kolostor felől kérdezősködve, megtudtam, hogy az nem, mint eddig tévesen tartottuk, Grosboisban, hanem az attól félórányira eső *Yères*-ben állott, a hova persze legott elsiettem; gyönyörü árnyas ut vezet oda! A láthatár szélén emelkedő kéklő köd borította dombok és fátyolozott erdők különös melancholikus jelleget kölcsönöznek a vidéknek, mig a dús lombozatú fatörzsekre felfutó örökzöld repkény vigasztalólag int a bánatos lélek felé.

Az erdő zöld falát nemsokára szürkült kőfal váltja fel, — a hajdani camaldule-kolostor kerítésének végső maradványa! A kolostort magát összerombolták a forradalom idejében, s a camalduleök területe állami kézre jutott. Az ötvenes években III. Napoleon császár egyik miniszttere, Chevreau, szerezte azt meg. Ez diszes várat, miután pedig azt 1870-ben a németek feldúlták, fia szép kis kastélyt emeltetett ott. Az épen künn nyaraló *Chevreau*-család engedelmével megtekintettem a camalduliak egykori birtokát. Kibetűztem egy a kolostorkert temetőnek használt részéből fennmaradt, jelenleg a mosókonyha közelében elhelyezett, sok helytt törést szenvedett sirkövet, mely *Sobiesky János* lengyel király *Rogostki* nevü hires ecuyer-je (első lovászmestere) hamvait boritá, a ki 1694-ben bekövetkezett halála előtt pár évvel, ép úgy mint később a mi Rákóczink, a camalduliak magányába vonult vissza.

Az egykori camaldule-kolostor legbecsesebb emlékét azonban a Chevreau-féle park közepén emelkedő régi kápolna földszinti, bolthajtásos részének romjai képezik, a melyek belül még most is kriptaszerü üregeket tüntetnek fel. Koporsómaradvány, sirirat, vagy más efféle azonban semerre se látszik. A kápolna romjaitól jobbra (mint képünk is mutatja) néhány keskeny, rozzant lépcső látható. Meglehet, hogy ép erre járt fel Rákóczi is a kápolnába lelki üdülésért. A kopott kőfalakat a legszebb smaragdszinü repkény borítja, mig a romok felett éber őrként sugár fenyő terjeszti szét ágait. Üditő illata magasan száll felfelé, mint az ima, melyet Rákóczi nemes szellemétől körüllebegve önkéntelenül küld innen a magyar sziv a Mindenhatóhoz a távol drága hazáért!

A kolostorral együtt, fájdalom, elpusztúltak annak iratai is, a melyek reánk nézve értékes adatokat tartalmazhattak. Ezek hiányában az yèresi plébánost helyettesitő *Millon* abbéval legalább az *yèresi plébania halottas anyakönyveinek* a bennünket érdeklő évekről szóló feljegyzéseit nézettem át.

Csak egyetlenegy magyar vonatkozású adatra találtam, melyet itt hü magyar forditásban van szerencsém közzétenni:

«1715 aug. 26-án eltemettetett *Potmanicsky János Gábor;* magyar születésü volt, Francziországba telepedett, a hol körülbelül... óta lakott. Körülbelül 70—72 éves volt. Erős lázroham vetett véget életének; láza miatt meg sem gyónhatott, de az utolsó kenetet mégis felvehette.»

Hogy ki volt ez a Podmaniczky János, azt eddig még nem tudjuk; de bár bizonyos, hogy a fejedelmet inkább csak fiatal emberek kisérték bujdosásába, még is több, mint valószinü, hogy ez a szegény «Potmanicsky János» nem juthatott másképp Grosboisba, illetőleg Yèresbe, mint Rákóczi Ferencz kiséretében, őt is bátran sorozhatjuk tehát azok közé, kik martyrjaivá lettek a Rákóczi-szeretetnek.

Fel kell még emlitenem, hogy ez alkalommal Père Millon utján egy az yèresi camalduliakra vonatkozó munkával ismerkedtem meg, (Z. J. *Piérart*: «Histoire de Saint-Maur des Possés, Paris, Ferrond, 1886.») melynek szerzője röviden, minden hamis adattól menten ismerteti *Rákóczi* történetét. Elmondja, hogy a fejedelem, kit igen jól jellemez, *Comte de Saaron* (Sáros) név alatt tartózkodott a camaldules-knél, kik rendkivül megszeretvén a fenkölt gondolkozású főurat, emlékkövekkel, feliratokkal tisztelték meg Grosbois-ban és Yèresben. (Ezeknek ma már, sajnos! semmi nyoma.)

Végül még, saját érdekükben, arra figyelmeztetem Párisba ránduló honfi- és honleánytársaimat, ha csak tehetik, zarándokoljanak el Grosboisba! Hadd élvezzék e kies fekvésü vidék szépségét, s éleszszék szivükben a honszeretet szent tüzét ama berkekben, melyek még most is szinte visszhangzanak a legnemesebb magyar szív fohászaitól!

TOCSÉK HELÉN.

A GROSBOIS MELLETTI CAMALDULE-KOLOSTOR KÁPOLNÁJÁNAK ROMJAI.
Tocsek Helén rajza után.

MICKIEVICZ ÁDÁM.

(1798—1855.)

Francziaországból, a montmorencyi temetőből, hol negyedfél évtizeden át nyugodott, most szállítják át hazájába Lengyelország legnagyobb költőjének, Mickievicz Ádámnak, földi maradványait, hogy a krakói pantheonba, a Wawel-be, a nemzet ott nyugvó királyai és fejedelmei hamvai mellé helyezzék.

Nagyjelentőségű esemény ez a háromfelé darabolt, egykor oly hatalmas országnak most oly szomorú történetében. S a ki a lengyel nép iránt egy kis rokonszenvet érez, mind részt vesz lelkével ez ünnepében, mely nem jelenti ugyan a régi dicsőség föltámadását, a szertetépett ország újból összeforradását; de annyit mégis csak jelent, hogy van annak az országnak legalább egy része, a hol a nemzeti nagyságnak apostolait, jövendő szabadságának és egységének hirdetőit, szellemi óriásait legalább hamvaikban megünnepelni s koporsójukat a nemzeti kegyelet glóriájával fonni körül tiltva nincs.

Mickievicz Ádám nemcsak a lengyel költők között volt a legnagyobb, hanem a világirodalomban is számot tevő. Vannak, kik mint lyrai költőt még Byronnak is fölébe helyezték s egész kritikai irodalom támadt, mely Mickievicznek a lyrai költészet terén a legelső helyet követeli. Sok lehet ebben az itéletben a nemzeti elfogúltság, igaz; de hogy ily itélet egyáltalán koczkáztatható volt s jogérvényesen megappellálva és megdöntve nem lett: ez már maga is a költő nagy jelentőségéről tanuskodik.

De nem csupán a lyrában volt ily kimagasló: a lángész nyoma elbeszélő és elmélkedő költeményein is rajta van, bár ez utóbbiakat bizonyos misztikus borongás teszi nemcsak az idegen, de még saját honfitársai előtt is homályosokká s nehezen érthetőkké. Ha magyar honfitársainknak a hazai földről vett példával kivánnánk Mickievicz költői egyéniségéről fogalmat nyujtani, Vörösmarty, Arany és Petőfi géniuszának egyes vonásaiból alkothatnánk meg Mickievicz költői egyéniségét. Amannak lendületes szárnyalása, a másodiknak formatökélye, a harmadiknak izzó szenvedélye, föltalálható a lengyel költő-király irodalmi egyéniségében.

S első sorban ő is nemzetének volt költője, mint ezek.

A honszeretet, a dicső mult fölötti lelkesedés s a haza szerencsétlensége fölötti mélységes búsongás adják meg költészetének alaphangját, jellegét. Azért ő nemcsak mint költő nagy fia honának, hanem mint a nemzeti érzelmek és vágyak legklasszikusabb kifejezője is, a ki halhatatlan lelkével halhatatlanná tudta tenni honfiai lelkében a jobb jövő reményét s az azutáni vágyakozást. Mickievicz, a költő, egyuttal valóságos politikai programm is, mely minden müvelt lengyelnek a szivében él s csak az alkalmas időt várja, hogy megvalósításáért tegyen is valamit.

S épen az ünnepnek ez a politikai jelentősége tette szükségessé azt a másként érthetetlen óvatosságot, melyet a galiczíai hatóságok alkalmazandónak véltek az ünnep megtartása körül, mikor a pozeni és orosz-lengyelországi küldöttségeknek hivatalos részvétét s a lengyel egységre emlékeztető jelvényeknek ez alkalommal való használatát betiltották. Ez emlékeztetni fogja ugyan a lengyeleket keserű sorsukra, de az ünnep bensőségét még fokozni fogja.

Mickieviez Ádám 1798 december 24-én köznemes családból Novgorodekben született. Atyja ügyvéd volt s elég jó módban élt. Kilencz éves korában beadták a dominikánusok kolostorába s akkor látta I. Napoleon nagy ármádiájának átvonulását, a mi kitörülhetetlen hatást tett lelkére. 1815-ben a vilnai egyetemre ment, hol néhány lelkes barátjával szövetkezett a lengyel irodalom új életre ébresztésére. 1822-ben jelent meg balladáinak és románczainak első gyüjteménye, mely már ekkor valóságos hadizenet volt a franczia romanticizmus bilincsei ellen. A kritika szigorún sujtotta; de az új nemzedék annál lelkesebben üdvözölte a merész újítást.

Még az évben választották meg tanárnak a kovnói gimnáziumhoz. De nem soká maradhatott itten, mert már a következő évben megfosztották állásától s a tatárok közé számüzték, mivel állítólag politikai titkos szövetkezetbe lépett, a mit azonban nem tudtak rábizonyítani. E számüzetésében irta gyönyörü «Szonettjeit a Krimből,» melyek összegyüjtve 1833-ban jelentek meg. E költemények még ellenségeit is meglágyították s Galliczin herczeg, a moszkvai katonai kormányzó, annyira megszerette, hogy 1826-ban saját kiséretébe vette föl.

Szerencsétlen szerelem sugallata alatt irta meg itt első nagyobb költői művét, a «Dziady» (halotti tor) czimü drámai töredékét, melyben saját egyéni fájdalma mellett már leigázott nemzetének följajdúlását is velőt rázó hangon hallatja.

Nemsokára megjelent első hősköltemény e is, «Wallenrod Konrád», mely művészi tekintetben sokkal tökéletesebb a «halotti tor»-nál s a lengyelek közt csakhamar nemzeti éposz rangjára emelkedett s nagyon sokat tett a nemzeti érzület fölvillanyozására.

E hősköltemény tárgya, valamint a «Grazyna» czimü második époszé is a litvánoknak a német lovagrend ellén viselt élethalál-harczából van véve.

Mickievicz ez idő alatt Szent-Pétervárott is megfordult, hol az irodalmi és arisztokrata körök elhalmozták kitüntetéseikkel. Ekkor kötött barátságot Puskinnal is, az oroszok nagy költőjével.

1829-ben megengedték neki, hogy külföldre menjen. Beutazta Német-, Franczia- és Olaszországot; de a lengyel forradalom kitörésének hírére haza felé indult, csakhogy Pozenben elfogták s csak oly föltétellel bocsáták szabadon, ha Francziaországba megy. Párisba ment tehát, hol 1828-ban megjelent költeményeinek három kötetét 1832-ben egy negyedikkel toldta meg.

«A lengyel nép és a lengyel zarándoklás könyvei» czimü 1832-ben megjelent munkájában, melyet a szent-irás modorában irt, a lengyel nemzet multját és jövendő hivatását tárgyalja.

Két évvel ezután jelent meg harmadik epikai költeménye, «Pan Tadeusz» (Taddé úr) czimmel, mely a költőnek legtökéletesebb müve s a lengyel irodalomnak páratlan gyöngye. Meséje 1812-ből van véve, mikor I. Napoleon hadjárata felkölté a lengyelekben a reményt, hogy szabadságukat és egységüket visszanyerik s két szomszédos földesúr villongását tárgyalja, rendkivül megkapó szinekkel festvén különösen egy fegyveres megrohanást, ama visszaélések egyikét, melyek Lengyelország egyetértését és erejét szétforgácsolták. A mese cselekvénye maga nem valami csinos alkotású; annál bájosabbak és gazdagabbak a István népéletből vett jellemzések, az idylli tájképek és komikus genre-ek. Különösen páratlan a István öserdők bizalmas magányának a festése.

Mickievicz e munkája után, mely nevének világhírt szerzett, nem áll elő többé nagyobb költői alkotással, inkább a szláv népekre vonatkozó történeti tanulmányokba mélyedt bele. Kevés ideig Lausanneban, a Svájczban volt a latin nyelv tanára, honnan a párisi Collège de France-ból kapott meghivást a szláv irodalom tanszékére. Itt tartott előadásai (1840—43) kezdetben rendkivüli feltünést keltettek s meghallgatásukra a világ minden részéből jelentkeztek tanítványok. Szerencsétlenségére megismerkedett egy Tovianski nevü rajongóval, ki egy új vallást hirdetett, az u. n. «Messzianizmus»-t, mely az Isten lényének különös módon való fölismerése által akarta újjáalakitani az emberiséget. Ez új tan annyira körülhálózta a költőnek ugy is miszticizmusra hajló lelkét, hogy közönyössé kezdett válni minden egyéb iránt, az irodalomtörténeti órákon is e tant hirdette, mire egy 1844 április 12-ikén kelt kormányrendelettel a tanszékről elmozditották s azt barátjára és honfitársára, Chodzko költőre ruházták át. Mickievicz ennek folytán családjával együtt a legnagyobb nyomorba esett, melyből csak III. Napoleon szabadította ki, kinevezvén őt a császári könyvtárak egyikének őrévé.

A krimi háború idején a franczia kormány a Balkán-félszigetre küldte az ottani szláv népek tanulmányozása végett. A tábori élet szokatlan fáradalmai azonban annyira megtámadták egészségét, hogy Konstantinápolyba kellett visszavonulnia, hol 1855 november 28-án kiszenvedett.

Tetemeit Párisba szállították s a montmorencyi temetőben helyezték el, hol egész mostanáig pihentek.

Mickievicz a lengyel irodalomnak voltaképi reformátora s nemcsak a lengyeleknek, hanem általában az egész szláv világnak eddig utól nem ért költője. Lelkére a régi szláv népköltészet termékein kivül leginkább Shakespeare, Byron és Schiller gyakoroltak hatást. Zászlótartója volt ugyan hazájában a románticizmusnak, csakhogy ő azt oly szerencsésen tudta a nemzeti szellemmel összeolvasztani, hogy teljes joggal volt mondható eredetinek, a lengyelek nemzeti költőjének. Irodalmi hagyatékából megjelent «A lengyelek történetének első százada» és levelezései.

Tetemeinek haza szállitása, noha első sorban a kegyelet müve, de hatásában sokkal több annál. Valóságos politikai akczió, mely ugyan a kényszerítő körülmények által ráparancsolt korlátozások között folyik le, de hatásában termékenyitő erejű lesz a lengyel nemzet elfojtott reményeire, honszeretetük és a szabadság utáni törekvésük ápolására.

TWARDOVSKA.*

Mickievicz költeménye.

Itt van csak a mulatság!
A bort patakban ontják,
És őrült tánczra kelve,
A csárdát majd lebontják.

Ott ül *Twardovsky* köztök,
A csípein kezével;
«Fiúk» — kiált — «egy mákszem
Ijedtség nem visz még el!»

Egy hadfi (mert Twardovsky
Kardot szögez fülének)
Káromkodik, de *nyúllá*
Kell válnia szegénynek.

Ott ül az ügyvéd... Kéjjel
Kanált merítget éppen,
Az ur tallért dobott rá
S *kutyává* válik szépen.

Lábszíj uram fejét meg
Üti *Twardovsky* csapra
S pálinka szökken abból
A földre s a falakra.

Twardovsky nagy kaczagva
Szürcsölne most borából,
De mormogás, zugás szól
Azonnal poharából.

* Twardovsky a lengyel népmondák Faust-alakja. Az itt bemutatott részlet szintén köszajzon forog Mickievicz hazájában. — Megemlítjük, hogy a vers fordítójától jelent meg önállóan *Mickievicz* «Krimi szonettjei»-nek magyar fordítása s a nagy költő «Paris» czimü nagyobb elbeszélése a lapokban.

S az *ördög* a pohárból
Nagy peczkesen kiszállott,
Félkörbe' süvegével
Köszönt víg társaságot.

Két rőfőt nőtt azonnal
S vegyül az úri körbe,
Kakas-láb, karvaly-karmok
S az orra kampós, görbe.

«Twardovsky, hát te megvagy?
S ti véle versenyt isztok?
Fiúk! nem ösmernétek
Már a derék Mefisztót?

«Twardovsky! Hisz az ormón
Szövetséget kötöttünk!
Irásod — ökörirhán —
Érvényes még közöttünk!

«Paran csolám hadamnak,
Legyen két évre szolgád,
Aztán Rómának indulj,
Magam találok ott rád!

«No, szépen megelőztél,
Rád is találtam rögtön,
E csárda neve «*Róma*,»
Számodra sir és börtön!»

Twardovskyt üzi innen
Az ily *dictum acerbum;*
De elcsipé Mefiszto:
«Ez a *nobile verbum?*»

Itt nincs többé kibúvó!
Nem lehet elosonni!
A szerződést talán még
Lehetne húzni-vonni!

«Csakhogy a kötlevélben»
— Beszél Twardovsky — «ott ám,
Hogy ennyi s ennyi évig
Hijába szomjazol rám!

«Addig nekem jogom van
Három parancshoz és te
Az én füttyömre tánczolsz,
Szavam szivedbe vésve!

«Lovacska van a czégen,
Festő pingálta arra,
Éltet lehelsz a lóba,
Hadd pattanok lovamra!

«Homokból sodrasz ostort,
Ez űzi majd előre,
Kunyhót emelsz az erdőn,
Elérjük delelőre.

«A Kárpátokra építsd,
Dió legyen kamrákkal,
Takard zsidó-szakállal
És zsindelyezd be — mákkal!

«A mákszemekbe aztán
Szög jusson: mindbe három,
Legyen mind újjnyi vastag,
Jónak csak igy találom!»

Mefisztó két lovacskát
Etet, itat, kantároz,
Homokból készit ostort,
Dübörg a ló s futkároz.

Twardovszky lóra pattan,
Forgatja, tánczoltatja,
Ki sem próbálja s már a
Házát elfoglalhatja.

«Ördög uram, te győztél:
De más itt a teendő!
Fürödj e vizben, épp most
Szentelte *tisztelendő*!

Káromkodik, szabódik
Mefisztó, de hijába
Alámerül a szentelt
Viz öblös tartójába.

Aztán — miként ha lőnék,
Kipattan és lerázza,
Prüszkől a viztől és szól:
«Enyém vagy valahára!»

«Hohó! *Egy* hátra van még
S elvesztem akkor, ördög!
Miként Twardovszka engem,
Ugy lelket nem gyötörtök;

«Helyetted, bár egy évre,
A mély poklokra szállok,
Ha addig oldalán te
Az esztendőd kiállod!

«Parancsolom, hogy néki
Fogadj örök hűséget,
S ha megszeged szavad, hát
Pokolba küldlek téged!»

Félfüllel hallja e szót
Mefisztó s futva-futna...
Twardovszka hallja szintén,
Hogy itt lovagho' jutna!

Mefiszto — megriadva,
A kulcslyukon bukott ki...
— Régi dolog, hogy a nőn
Még az ördög se fog ki!

GÁSPÁR IMRE.

MICKIEVICZ «KRIMI SONETTJEI»-BŐL.

Bakcsiszeráj.

Bagczysaraj.

Nagy még, bár omladoz a kánok vára,
Ösvényein gyík és kigyó lakik;
Kihányva trón, diván, lugas, ma itt
Nem hallgat senki szerelem szavára!
Repkény kuszik rom-vár rom-ablakára,
Bejut tört oszlopoknak résibe,
Természet, ember művét födi be,
«Romok!» int Belsahazzár jelirása.
A terem közepén márvány fontána,
A háremé volt, máig is egész,
S zokogva mond, ha jösz, rád mintegy várva:
«Oh, hol vagytok... erő, szerelem, ész?
Még csörgedez, dudol hullámim árja,
S mi örök-létre várt, az elenyész...»

Potoczka sirja.

Grób Potoczkiej.

Tavasz-dicsérő, dal-zengett mezőben
Pihensz, szép, hervadt rózsa csöndesen!
S pillangóként az idő sebesen
Repül, s emléked immár lemenőben.
A csillagok haza-felé mutatnak,
Oh, annyi mért ragyog fejünk felett?
Ki gyújtja? tán szent, égi-szellemed?
A számüzöttnek álmot azok adnak?
... Lengyel hazám! tűnnek bús napjaim már,
Ez idegen föld hantom is lesz immár,
És nyugtot ád e szent sir közelén;
S ha állni fog fiad hült poraimnál,
Daloljon rólunk, bánattal szivén,
A mint a szomszéd sirról dallok én!

GÁSPÁR IMRE.

ÚJ DIVATOK.

HÁZI KABÁTKA.

Az új divatczikkek közt figyelemre méltó a házi kabátka, mely egy rég óhajtott szükséget elégít ki. Mily jól esik fárasztó séta, vagy látogatás után otthon hamar ebbe a kis kabátba bujni, mely nem szorítja annyira a testet szabásánál fogva sem és sokkal kevesebb halcsonttal készül, mint a derék. Sok alakban és anyagból készülnek e házi kabátkák; képünk a legcsinosabbak egyikét ábrázolja. Ez puha kelméből készül, a kabátka elől nyitva van és elől dúsránczu *crêpe* vagy *mousseline de soie* mellénykе látszik. Ezt finom csipkejabot diszíti elől végig és a csipkedisz a derék körül folytatódik az egész kabát alatt. A hátrész sima és szorosan testhez álló, az álló gallér igen magas és elől hosszú selyemszalagcsokor alatt csukódik. A bő újjak magasra vannak fölránczolva, s egy kis szalag és csipkedísz egészíti ki őket.

E czélszerü kabátokhoz mindenféle kelmét lehet használni, még a bársonyt és atlaszt sem véve ki; lágy és könnyű szövetek azonban jobban alkalmazhatók. Könnyű, sima, vagy csíkos selyem, Pompadour-szövet apró virágmintákkal, indiai mousseline-ok és az egyszerű tavaszi voile egyaránt kedveltek. A színek választásánál is az egyéni ízlés határoz csupán, mert a halvány, színehagyott árnyalatokat épen úgy használják, mint az elevenebb színeket. A valenciennes legjobb fehér, a Chantilly legjobb fekete csipke. Igen hordják a matróz-gallérokat is, csipkével dúsan diszítve, de akármit inkább el lehet hagyni, csak a magas dudoru újjak mulhatatlanul szükségesek. Kis zouave vagy spanyol mellényt is lehet alkalmazni, s csinos újítást képez a tollhímzés.

A mostani ruháknál a főgondot a derék okozza; a szoknya mind igen egyszerű, a mint ezt az utczai öltözeteket feltüntető képünkön látható első alak bizonyítja. A ruha zöldesszürke gyapotkelméből készült; a szoknya elől alig mutat ránczokat, de hátul dúsan omlik alá. Alul széles hímzés huzódik végig, melyben egy kevés rubinvörös selyem is szerepel. A széles vörös bársonyöv oldalt kötözött rojtokkal végződik.

A derék sokkal komplikáltabb: az alsó mellényderék rezeda és vörös keverékű brokátból készül és elől gombolódik. Brokátból van az alsó széles hajtóka is és a szük ujjon a kézelő. A felső kabátka sima szövetből van, úgy, mint a széles hajtóka, mely hátul matrózgallért képez. A kis kalap is a ruhához illő vörös csokorral van diszítve.

A másik alak világosbarna voile ruhát visel bársonynyal diszítve, mert a bársonyt még nyáron is viselik, habár nem igen könnyű viselet. A bársonyujjak annyira általánosak, hogy már-már közönségessé kezdenek válni. E barna ruhán a szoknya állása eredeti, csaknem úgy néz ki, mintha félre csúszott volna, pedig ennek így kell lenni és az oldalt alkalmazott négy mély bársonyránczu ismét helyre hozza az egyensulyt. A derékon barna bársonybetét van alkalmazva és természetesen dudoros bársonyujjak, melyek fönt bővek, de a csuklóban egészen szükek. A derék egészen rövid és egyenes és csak négy gombbal csukódik. A széles kalap barna bársony, világosabb tollakkal. A tollak most igen fontos szerepet játszanak a ruhák és felöltők diszítésénél is.

A gyermekek öltözékével is kell foglalkoznunk, kiket a meleg nyári nap kicsal a szobából, levegő és mozgás után sóvárognak és a szűk kabátok feszélyezik őket.

A képünkön látható ruhácskák kényelmesek és egyszerűek. Mindegyiknek igen hosszú dereka van és bő, ránczos szoknyácskája. A rózsaszínű és fehér csíkos ruhácska szegélyét egy «ruche en coquille» képezi, mely oly sűrűn van rakva, hogy csigaalakot mutat. Ugyan e ruche disziti az ujjakat, melyek szintén magasra vannak ránczolva, és a mellen is van alkalmazva, mintha betétet képezne. A hol a derék a kis szoknyával össze van varrva, fekete bársonyszalag rejti el a varrást és elől csokorra van kötve. A fehér szalmakalap elől bő karimájú, hátúl szük fekete bársony és fehér tollak diszítik.

A másik kis leány világos vörös ruhája mintázott bortnival van diszitve. A bő ránczos ujjakon kis hajtóka látszik, elől a derék V alaku diszt mutat, ránczos öv szegélyzi a derekat és hátul bortnidiszszel ékítve nagy csokorba van kötve. A szoknyára igen sok szegélyt alkalmaznak. Kis koczkás és más mintázott szöveteket használnak leginkább gyermekek részére. Nagyobb leánykák csinos mousseline

ruhát kaphatnak, melyet az oly előnyös csipkefichu egészít ki.

A kabátok és felöltők szabása is igen különböző, némelyik bő, kényelmes, másik egészen testhez álló, de mindnek a magas gallér és ujj az elmaradhatlan kelléke. E téren e legfrissebb ujdonság a XIV. Lajos-féle kabát, melyet többnyire világosabb szinekben készítenek, stylszerűleg, a mint az azonkorbeli szépek viselték. E kabát jó hosszu, egészen testhez álló, nagy muskétás kézelővel és lapos zsebekkel van díszítve. Némelyiken a vállakat fedő olyan kerek gallér látszik, mint az akkori lovagló kabátokon és ezt háromszögü kalappal egészítik ki. Mások meg ki vannak zsinórozva, mig mások egy alsó világos brokátmellény fölött nyilnak. A nő, ki a képünkön a gyermekeket vezeti, egyszerü koczkás ruhát visel (e szövet még divatos, de csak a legsötétebb szinvegyülékben), sima szoknyával és igen ránczos derékkal, mely testhez álló bélésre van erősitve, a derék a kar alatt csukódik, és a ruhán nincs semmi idegen disz. A kabát újszabásu; elől csucsos és sokkal hosszabb, mint hátul. Csak egy gombbal csukódik a nyaknál és egész nyitott és bő, mig a hátrész szorosan a testhez áll. Selyemből készül a kihajtott gallér, az ujjak, a zseb- és az előhajtókák, szép gombok szolgálnak diszül.

Iza.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Hunfalvy János egyetemes földrajzának harmadik kötete jelent meg az Athenaeum-társaság kiadásában. A hazai tudományosság veszteségére elhunyt tudós öt kötetre tervezte e nagy munkát, mely hat év előtt, mindjárt az első kötet megjelenésével, oly szives fogadtatásban részesült. De a harmadik kötet megirása közben érte a halál, s e kötetet, — a mely Európa földrajzát adja, — egészen be nem fejezhette. A kiadó Athenaeum-társaság azonban gondoskodott, hogy Hunfalvy eme becses munkája befejezetlen ne maradjon. A harmadik kötet sajtó alá rendezésével, kiegészítésével és a többi kötet megirásával az elhunyt tudós tanítványát, dr. *Thirring Gusztávot* bizta meg. Hunfaly szintén ezt az óhajtást fejezte ki kevéssel halála előtt. A harmadik kötet már Thirring közreműködésével most került ki a sajtó alól.

Czíme: *Éjszaki és Közép-Európa földrajza*, különös tekintettel a néprajzi viszonyokra; dr. *Hunfalvy János* hátrahagyott kéziratai alapján befejezte és sajtó alá rendezte dr. *Thirring Gusztáv*. Megjelent a tudományos akadémia támogatásával. Ára 4 frt. — Az 590 oldalnyi nagy kötet kilencz fejezetben foglalkozik Európa államainak leirásával, földrajzával és népességi állapotával. Kiterjed ez a néprajzban az országok belső életére, iparára, kereskedelmére, s kimerítőn számol be a legutolsó adatok alapján. Az előbbi kötet Magyarországnak volt szentelve, s most a mű az osztrák császársággal kezdi az ismertetést; aztán a német birodalom, Svájcz, Franczia ország, Anglia és Irország, Belgium és Németalföld, Dánia, Norvégia és Svédország, végül pedig európai Oroszország következik. Tudományos irodalmunk egyik legbecsesebb műve indult meg Hunfalvy tollából. Nagy veszteség, hogy nem fejezhette be. De három nagy kötetet birunk belőle, s a másik kettőre (Amerika, Ázsia, Afrika és Ausztrália ismertetése) jó erő vállalkozott.

Stanley új könyve. Stanleynak afrikai utolsó utazásáról szóló nagy müve junius 29-ikén jelent meg angolul s vele együtt tizenegy nyelven. A *magyar kiadásról* tudvalevőleg Ráth Mór gondoskodott, s az említett napon ebből is kikerült sajtó alól a füzetes kiadás első füzete. Angliában mohón kapdosták a könyvet mindjárt az első napon. Németországban sem volt sokkal kisebb az érdeklődés, mert Stanley és Emin pasa utja politikai jelentőségüvé vált és a németek afrikai gyarmatositási dolgaiba utólag keserü cseppeket vegyitett. Stanley nem is a leggyönyörebben bánik a német Emin pasával. A magyar kiadás az angol eredetinek illusztráczióival és térképeivel jelenik meg.

Stanley uj munkájának czime: «*A legsötétebb Afrikában*. Emin pasa, Equatoria kormányzójának megszabaditása és visszavonulása; irta Stanley H. M.» Az első füzet két ivből áll s a könyv bevezetését adja. Az egész két kötetre terjed, körülbelül 40 füzetben. Ára 12 frt, kötve 15 frt, egyes füzet ára 30 kr. Illusztrálja 144 kép és több térkép. Az illusztrácziók Stanley saját fényképei, vázlatai és feljegyzései után készültek. Az előfizetők kivánsága szerint a munka akár füzetekben (kéthetenkint vagy havonkint) akár félkötetben küldetik meg. Kétségtelen, hogy a magyar közönség előtt is a legkapósabb könyvek egyike lesz a tanulságos mű. Az első füzetben van Stanley levele az Emin-bizottsághoz, mely rövid vonásokban előrajza az egész utleirásnak. Stanley, ki hirlapiró volt, élénken tud elbeszélni és figyelő tehetsége is éles.

«A Nilus deltája» czim alatt jelent meg a földtani intézet kiadásában egy 8 ivnyi terjedelmü s 4 érdekes térképrajzzal ellátott értekezés dr. *Jankó János* ismert földrajzirótól, mely azon hazai irodalmunkban még mindig ritka termékek közé sorolható, melyek a tárgyalt kérdést nemcsak európai szinvonalon fejtegetik, de tényleg előbbre is viszik. Jankó német alapossággal és franczia csinnel ir, ugy hogy dolgozatát laikusok is élvezettel olvashatják. A mű tárgya a Nilus deltájának geologiai eredete. Részletesen foglalkozik az összes e tárgyra vonatkozó nézetekkel és önálló elméletet is állít fel, mely szerint a Nilus elágazásai a modern geologiai korszakban nyugot felé fordultak, de a tengerpart mellett levő mészpadok miatt az egyes ágak nem közvetlenül a tengerbe, hanem a ma már öt kisebb tóra alakult tómedenczébe ömlöttek, mely medencze folyvást apad és sekélyesedik. Elmélete helyességét tömérdek geologiai és topographiai adattal igazolja s különösen az eddig kevéssé ismert mészpadok határvonalait sikerült jelentékenyen messzebb tolnia. Müve ily módon nemcsak geologiai, de topographiai szempontból is nagy fontosságu s különösen elmondhatjuk, hogy — habár a szuezi csatorna épitése óta sok szakember foglalkozott e kérdéssel — a Nilus deltájának kartographiai képe is csak e magyar munka alapján lesz sok részletben egészen világossá. Az érdekes dolgozatnak nagy becset nyujt az, hogy Jankó saját tapasztalataira is hivatkozik s nem érdektelen észlelni, hogy a fiatal magyar tudós alig egy pár napra terjedő egyiptomi utját előleges alapos irodalmi tájékozódás folytán mily sokoldalulag tudta értekesíteni.

Nyelvemléktár. A régi magyar kodexek és nyomtatványok gyűjteményéből, melyek a tud. akadémia nyelvtudományi bizottságában jelennek meg, ismét egy terjedelmes kötet hagyta el a sajtót. Ezt is Volf György készítette elő kiadásra, gondos összevetésével az eredeti szövegnek s a bevezetésben felvilágositásokkal és a kodexek nyelvi sajátságainak magyarázataival. Három kodex jelenik meg most együtt: a Lobkovitz-kodex, a Batthány-codex és a Czech-kodex. A két első most került először nyomtatás alá. A Czéch-kodexet még 1836-ban Döbrentei adta ki «Kinizsi Pálné Magyar Benigna imádságos könyve» czím alatt. A magyar nyelv multját buvárlókra nézve érdekes könyv ára 2 frt.

A gazdasági válság, a magyar tud. akadémia megbizásából irt s a pesti hazai első takarékpénztár által alapított kétezer forintos Fáy-dijjal jutalmazott pályamű, irta *Pilya Jakab* ügyvéd, egyetemi magán tanár. Az akadémiai biralat nagy elismeréssel szólt e szakmű kiváló tulajdonairól, mely Európa gazdasági helyzetét az Indiából és Amerikából származó nagy verseny közepette tünteti fel. A tárgyalás alapjait megvető bevezetés után külön fejezetek szentelvék Kelet-India, Oroszország és az Egyesült-államok helyzetének. A tultermelés, a mezőgazdaság és az állatgazdaság terén észlelhető aránytalanságok, a valuta-kérdés, az arany és az ezüst értéke, a többi nemzetgazdasági ágak művelése, az állami védelem és pártfogás, a vagyon, jövedelem és megoszlása külön-külön beható tárgyalásban részesülnek. Kiadta az Athenaeum-társaság; ára 3 frt 50 kr.

Jókai ujabb szinművei. Jókai két uj szindarabot fejezett be a nemzeti szinház számára. Az egyik három felvonásos történeti vigjáték, czime «*Aradi hős asszonyok*», a másik pedig egyfelvonásos korrajz, melyet Jókai a magyar szinészet százados évfordulója alkalmára irt «*Földönjáró csillagok*» czimmel. Ez utóbbi október 20-án kerül szinre a nemzeti szinházban.

Moliére-tanulmány. Dr. Bánfi Zsigmondtól «*Alceste és a Mizantrop*» czim alatt irodalmi tanulmány jelent meg. Moliére «Mizantrop» vigjátékának hősét, Alcestet, Moliére e mesteri alakját veszi tüzetes vizsgálat alá, s érdekesen fejtegeti jellemét, gondolkozását és komikumát. A 75 oldalra terjedő érdemes dolgozat csinos kiállításban, Budapesten jelent meg.

Nyelvőr-emlék. A «Nyelvőr» szerkesztője és az orthologok vezére, Szarvas Gábor, királyi tanácsosi czimet kapott. E kitüntetést barátai és tisztelői azzal ünneplik, hogy a «Nyelvőr-emlék» czimen diszesen kiállított kötetet adtak ki, Szarvas arczképével, életrajzával, rá vonatkozó közleményekkel, melyek munkásságát sorolják föl. Irtak bele Simonyi Zsigmond, dr. Szinnyei József, Négyesy László, Csiceri Bors, Mai Pál. Közli a kötet a Szarvas tiszteletére rendezett tanári lakoma felköszöntőit is. Az album Hornyánszky Viktor kiadásában jelent meg.

Honvéd évkönyv. Az 1848—49-es honvédegyesületek országos központi elnöksége figyelmezteti az 1848—49-ki honvédeket, hogy a *honvéd évkönyv* összeállítása folyamatban lévén, a névkönyvbe való fölvételre jelentkezéseket már csak julius 10-ig fogad el. Az ezen túl jelentkezőket a névkönyvbe be nem vehetik. A jelentkezésekhez, melyeket vagy a honvédegyesületek országos központi bizottságához, vagy a «*Honvéd névkönyv*» szerkesztőségéhez (I. Tabán, Apród-u. 4.) kell intézni, csatolni kell az igazoló okiratokat és egy 20 kros postabélyeget az okiratok visszaküldésére.

Döntvénytár, a m. kir. Kuria, a budapesti kir. itélőtábla és a pénzügyi közigazgatási biróság elvi jelentőségű határozatai, kiadja a «Jogtudományi Közlöny» szerkesztősége. Uj folyam, XXV. kötet. Megjelent a Franklin-társulatnál s ára 2 frt.

Gyulafehérvár monografiája. Az egykori erdélyi fejedelemség régi fővárosa, Gyulafehérvár sz. kir. város elhatározá a Kr. u. első században kezdődő történetének földolgozását. A munkát négy kötetre

NYÁRI UTCZAI ÖLTÖZETEK.

tervezik: három a történeti résznek van szánva, a negyedik pedig a város és közvetlen vidékének természeti viszonyaival foglalkozik. Az eszme Novák Ferencz polgármesteré s ő másfél év alatt kivitte, hogy a nagy munka a városi közgyűlés készséges hozzájárulása, áldozatkészsége által szellemileg, mint anyaglag biztositva van. A természetrajzi részt kiváló szakemberek dolgozzák fól, a történeti részt pedig a dévai főreáliskola tanárára, *Király Pálra* bizták, a ki már annyira előrehaladt munkájával, hogy a monografia első kötete napvilágot láthat a jövő év folyamán.

Az Archæologiai Közlemények új folyamának XIII-ik kötetét bocsátja közre az akadémia archæologiai bizottsága.

A hazai műemlékek és régészeti leletek ismeretének előmozditására szánt vállalat két nagy dolgozatot közöl: Téglás Gábor a Korábia bányászatát és kettős sirmezejét irja le. Zalatna vidékének érdekes régiségeit és hajdani bányászatait ismerteti. Wosinszky Mór pedig a lengyeli őskori telep leleteiről nyujt bő tájékoztatást. A leletek egyes tárgyait több táblarajz ismerteti. A negyedrét alakú könyv ára 4 frt 50 kr.

Pótfüzetek a Természettudományi Közlönyhöz. A. természettudományi társulat havi folyóiratát kiegészitő évnegyedes folyóirat most kiadott számában dr. Ónodi Adolf «Szagló érzésünkről» értekezik; dr. Lendl Adolfa pókokról és a hálókötésről; Antolik Károly fizikai kisérleteket mutat be. Ilosvay Lajos az ozonképződés kérdésével foglalkozik stb.

A műcsarnok téli kiállítására spanyol művészek is küldenek festményeket. A képzőművészeti társulat titkára, dr. *Szmrecsányi* Miklós most érkezett vissza Madridból, hol összeköttetést létesitett a spanyol művészekkel, a mi sikerült is s több neves spanyol festő megigérte, hogy részt vesznek a kiállításban,

A nemzeti zenede pályázata. A nemzeti zenede az intézet fennállásának félszázados jubileuma alkalmából ezer frank pályadijat tűzött ki magyar stilü ünnepi nyitányra. A 11 mű közül azonban a birálók egyet sem találtak absolut becsünek, s a jutalmat nem adták ki. Megdicsérték az «Emlékezzünk régiekről» jeligéjüt. E müvet a zenede jubileumán elő is adják. Szerzője *Farkas* Ödön, a kolozsvári zeneiskola igazgatója.

KÖZINTÉZETEK ÉS EGYLETEK.

A «Jó-szív» egyesület szakadatlanul folytatja áldásos működését. Valahányszor hazánk valamelyik vidékét elemi csapás sujtja, nyomban ott van a «Jó-szív», hogy a szenvedők nyomorát enyhítse. Most is a *Felső-Mizslén* tüzvész okozta pusztulás hallatára rögtön sietett a szerencsétlen lakosságnak 500 frt segélyt küldení.

Az orsz. nőiparegylet iparkiállítását jun. 28-ikán *Klotild* főherczegasszony, *Mária Dorottya* és *Margit* főherczegnők kiséretében *József* főherczeg is meglátogatta és nagy árdeklődéssel nézte

NYÁRI GYERMEKRUHÁK.

meg a nagy mennyiségü, szebbnél-szebb, hasznos munkát. Távozásánál megjegyezte, hogy örömmel látja, hogy nem szorulunk már a külföldre, mert van magyar ipar.

MI UJSÁG?

A királyné utazása. Erzsébet királyné a nyár egy részét tengeri utazással tölti. Ő felsége augusztus közepén indul el, s hosszu utakat tesz, melyek esetleg négy hónapig is eltartanak. Az utazási programmban Afrika is benne van. Az utra Angliában bérelnek vitorlás hajót, s azon lesz berendezve ő felsége lakása is. A királyné meglátogatja Hollandia, Franczia ország, Spanyolország partjait, aztán Afrikába megy.

Két főherczegnői esküvő. *Mária Valéria* főherczegnő esküvőjén. jul. 31-ikén, meg fognak jelenni az összes főherczegek és főherczegnők. Nyoszolyó lányok lesznek: Erzsébet főherczegnő, a boldogult trónörökös kis árvája, továbbá Károly Lajos és Fridgyes főherczeg leánya, valamint a vőlegény nővérei. — *Margit Klementina* főherczegnő, József főherczeg leánya egybekelését Thurn-Taxis Albert herczeggel véglegesen julius hó 15-ére tüzték ki s az esküvő délelőtt tiz órakor a *budai* kir. palota kápolnájában megy végbe, és Simor bibornok-herczegprimás végzi. József főherczeg és Klotild főherczegnő a legközelebbi napokban fogják szétküldeni az esküvőre szóló meghivókat. Meghivók az uralkodóház összes tagjaihoz és a magyar, osztrák és bajor arisztokráczia számos tagjához fognak menni. A kápolnában csak 300 személy számára van hely. Esküvő után József főherczeg palotájában családi ebéd lesz; a fiatal pár még aznap Regensburgba utazik.

A trónörökös özvegye Mayerlingben. Stefánia főherczegné jun. 26-ikán váratlanul meglátogatta a mayerlingi kolostort, hova Laxenburgból utazott. A főherczegnét, ki Koburg Lujza herczegné kiséretében érkezett a kolostorba, senki sem fogadta. A trónörökös özvegye az oltárnál heves zokogás közt imát mondott, majd bejárta az épületet és többekkel szives szavakat váltott. Végül azt mondta, hogy közelebb ismét ellátogat a kolostorba.

Mátyás-szobor Kolozsvárott. A Mátyás király szoborbizottság, a nagy király Kolozsvárott emelendő szobrának érdekében, kétféle felhivást bocsátott ki. A szobornak már 30,000 frt alaptőkéje van; most *egy millió 10 kros szelvényt* küldöz szét a szoborbizottság s lelkes felhivásban kéri fel az illetőket hogy ezekből bizonyos mennyiséget megtartva, az ö-szeget — sajátját, vagy gyűjtést — «Kolozsvár város tanácsához, a Mátyás-szobor számára» czim alatt, illető helyére juttassa. — A másik emelkedett hangu felhivás a haza összes törvényhatóságaihoz van intézve, kik a felhiváshoz mellékelt 1 frtos nyugta kiváltására kéretnek fel. Ez uton a bizottság huszezer forinthoz remél juthatni. A felhivások alá vannak irva: *Sigmond Dezső*, orsz. képviselő, mint elnök, *Albach Géza*, kir. tanácsos, Kolozsvár polgármestere, mint szoborbizottsági alelnök és dr. *Hegedüs István* titkár. A bizottság — a mint látjuk — igen gyakorlati utat választott czéljának elérésére, és óhajtandó, hogy a hazafias szándék a nemzet kegyeletes áldozatkészségével találkozzék.

Az Andrássy-emlékbizottság. A miniszterium a gróf Andrássy Gyulának állítandó emlékről szóló törvényczikkben ráruházott feladatnak mentül sikeresebb megoldhatása érdekében, valamint azért, hogy az alkotandó kegyeletes mű létesitésében azon testületek tagjai is részt vehessenek, melyekkel a megboldogult tevékenysége szorosabb összefüggésben állott, «*gróf Andrássy Gyula emlékbizottság*» elnevezéssel tágasb körű bizottságot szervezett, mely hivatva lesz a miniszteriumot az emlék felállítására vonatkozó elhatározásainál és intézkedéseinél tanácsával és közreműködésével támogatni.

E bizottság elnöke: gróf Szapáry Gyula miniszterelnök. *Rendes tagjai*: gróf Csáky Albin vallás- és közoktatásügyi miniszter és dr. Wekerle Sándor pénzügyminiszter; továbbá Batthyányi Géza gróf, Busbach Péter, dr. Darányi Ignácz, Dessewfy Aurél gróf, Eötvös Loránd báró, Feszty Adolf, Hieronymi Károly, Kamermayer Károly, Károlyi István gróf, Lukács Béla, Podmaniczky Frigyes báró, Ráth Károly (főpolgármester), Szapáry Géza gróf, Széchenyi Béla gróf, Tarkovich József, Tisza Kálmán, Vukotinovics Lajos, Ybl Miklós.

Miczkievicz hamvait e hó 4-ikén helyezték el nagy ünnepélylyel Krakóban, a lengyel királyok sirboltjában, a Vavelben. Az ünnepély programmján a hatóságok sokat változtattak, tartván tőle, hogy politikai tüntetések lesznek. Eltiltották a lengyel sasnak, mint jelvénynek viselését is. A hamvakat a lengyelek Bécsben is ünnepélyesen készültek fogadni, de a rendőrség nem engedte meg.

Junius 27-ikén emelték ki Mickievicz hamvait a montmorency-i temetőből, hol sok lengyel menekült aluszsza örök álmát. A sirban négy koporsó volt, háromban a költő két gyermekének és nejének, a negyedikben pedig neki magának porai. A Mickievicz koporsóját Tirolon és Bécsen át vitték Krakóba. A montmorency-i temetőben Renan tartott szép beszédet. Bécsbe e hó 2-ikán érkezett a koporsó. A hatósági tilalom következtében elmaradt minden ünnepély. Csak Mickievicz leánya és fia, továbbá egyleti küldöttek jelentek meg. De mire a pályaházba értek, a rendőrség utasitására a koporsót a franczia kocsiból már az északi vasutiba szállitották volt, melyet aztán elzártak. A megjelentek tehát már csak az elreteszelt kocsit találták s e miatt nagy volt köztük a felháborodás. A vasuti kocsit a lengyelek virágokkal s kis zászlókkal ékitték fel. Krakóban már napok óta folytak az előkészületek a költő hamvainak fogadására. A lengyel földről mindenhonnan sokan érkeztek, sőt szerbek és horvátok is. A küldöttségek száma kétszáznál több volt. A házakat lombfüzérek, zászlók, szőnyegek diszitették. A kegyelet napján az üzleteket bezárták, a harangok zugtak s az utczákon meggyujtották a lámpákat. A vén «Zygmunt», az I. Zigmond lengyel király által a Vavel-vári templomnak ajándékozott óriás-harang, mely csak nagy ritkán hallatja érczszavát, szintén megkondult. Mintha egész Lengyelország találkozóra gyűlt volna össze Krakóban, az idegen vendégek oly roppant árja hullámzott a város utczáin. Impozáns a litvániai kalász-koszorú; nincs kerülete, vidéke Litvániának, mely ne szentelt volna legalább maréknyi kalászt halhatatlan költőfiának. A kirakatokban nemzeti szinü szalagok pompáznak, hazafias feliratokkal s a Mickievicz müveiből vett idézetekkel, melyek legtöbbjében a lengyel nemzeti egység eszméje talál kifejezést. A 2000 fényi rendezőség egyik bizottsága Trzebinia állomásáig utazott a koporsó elé s ott az egész vonatot feldiszitték. Az eddigi hirek ellenére az orosz kormány akadálytalanul engedte meg az orosz alattvalóknak az ünnepélyben való részvételt. Annál nagyobb feltünést keltett, hogy a galicziai helytartóság megtiltotta a külföldi küldöttségeknek a menetben való részvételt, a jelvényül szolgáló s a zászlókon látható fehér lengyel sas körülhordását és a «Kosciusko» czimű alkalmi darab előadását, mit különben széltében hoznak szinre. A művészegylet megbizásából Tarovski műépitész és Stachievicz ismert festő több ezer frtnyi költséggel pompás, művésziesen diszített ravatalt emeltek volt a Vavel-székesegyházban a Miczkievicz-gyászünnepély alkalmára. A budapesti lengyelek is küldöttség által képviseltették magokat Krakóban. A pétervári irók és hirlapirók héttagú küldöttséget küldtek, de ezeknek sem engedte meg a krakói rendőrség, hogy az ünnepélyen hivatalosan részt vegyenek. A lengyel földről külön vonatok szállitották Krakóba a temetésre utazókat.

A kalotaszegi varrottas a bécsi kiállitás révén ujabb hódításokat tesz. *Lajos Viktor* főherczeg sürgöny utján kért nagyobb mennyiségben «piros csillagos» varrottast, bizonyosan szobaberendezésre. Az érdeklődés a királykisasszony jól sikerült varrottas kelengyéje óta külföldről is nagyobb lett. Londonból egy előkelő lap szerkesztője tudakozódott *Gyarmathy Zsigáné* úrnőnél nagy érdeklődéssel e háziipar felől. Párisból is többen irtak már neki, mi a terjedő érdeklődés újabb jele.

A muzeum ünnepe. A nemzeti muzeumban igazgatósági ülés volt junius utolsó napján, mely ünnepélyessé vált, mikor *Pulszky* Ferencz igazgató meleg szavakkal emlékeztetett, hogy *Frivaldszky* János, a természetosztály igazgató őre, épen most öltötte be tudományos és hivatalos működésének *negyvenedik lévét* s a múzeum tisztikara nevében szerencsekivánatait fejezte ki. Erre fölemelkedett *Szalay* Imre miniszteri tanácsos, ki a kultuszminiszter megbizásából vett részt az ülésen s felolvasta Csáky Albin grófnak Frivaldszkyhez intézett leiratát, melyben «becsületes munkában példás lelkiismeretességgel töltött tevékenységéért» meleg elismerését fejezi ki. A miniszteri leirat felolvasása után Szalay miniszteri tanácsos a maga részéről is kifejezte szerencsekivánatait, mire a jelenlevők lelkesen megéljenezték az érdemes tudóst.

Julius első napján lakomát is rendeztek Frivaldszky tiszteletére az állatkerti vendéglőben. Az első felköszöntőt *Szalay* Imre miniszteri tanácsos, a közoktatásügyi miniszter képviseletében mondta az ünnepeltre. *Pulszky* Ferencz szintén Frivaldszkyt éltette, kinek a «muzeumban bogarakkal volt dolga, de neki bogarai nem voltak». *Xantus* János az ünnepeltben az első monografust éltette, mire *Frivaldszky* meghatottan mondott köszönetet. Xantus ezután felolvasta az üdvözlő táviratokat. Felköszöntőket mondottak még *Szily* Kálmán az akadémia, *Lengyel* Béla a természettudományi társulat, *Szabó* József az állatkerti igazgatóság nevében, *Gelléri Szabó* János, *Herman* Ottó és dr. *Horváth* Géza.

A szinészeti kiállitásra eddig több hirneves művészünk küldött érdekesnél érdekesebb tárgyakat. Kőszeghy Károly, az opera érdemes nyugalmazott tagja küldte el ujabban értékes emléktárgyait, két jelmez albumot összes szerepeinek fényképeivel, ifjukori olajfestményü arczképét, koszoru-szalagjait stb. Odry szobrát és több apró ajándéktárgyait engedi át a tárlatra. Kőszeghy azonkivül beküldte a Jakobey festőművészünk által festett nagy zeneköltők, Liszt, Beethoven, Händel, Gluck arczképeit s a kollegák által neki emlékül adott régi aczélmetszetü arczképeket is, a melyek a kiállitás érdekességét nagyban fogják növelni.

Szegény gyermekek nyaralása. A szünidei gyermektelep-egylet e hó 2-ikán bocsátotta utra kis pártfogoltjainak egy részét. Délelőtt ½ 9 órakor az osztrák-magyar államvasut pályaházából indult el a negyven kis fiuból álló első csapat Trencsénbe. Szülők, rokonok eljöttek ez alkalomból s megható volt látni, a mint a kis fiucskákat utnak eresztették. A jótékony Budapest most is kitett magért; a vaggonok, melyekben a kis nyaralók ültek, tömve voltak

mindenféle ennivalóval és játékszerrel, akár csak évekre utaznának el a kicsinyek. A beszállás előtt Dégen Gusztáv, az egylet elnöke, jó tanácscsal látta el a kis fiukat, kik délután 5 órakor érkeztek Trencsénbe. Délután egy órakor e jelenet ismétlődött a Petőfi-téren, a hol két csapat szállt a hajóra. Az első csapat negyven fiuval Nagy-Maroson nyaral, a másik harmincz fiuval Zebegénybe ment. A jótékony egyesület összesen 145 fiut és 65 leányt küldött egészséges levegőre, mind olyanokat, kiknek nagy szükségök van rá.

Meteor. Ritka eset az, hogy a hulló csillagok akkora darabja szakadjon le a mi bolygónkra, mely komoly kárt tehet valamiben. A ritka esetek egyike volt az, a mi *Tót-Arádóczon* junius hó 21-én történt. Estefelé ugyanis hirtelen zivatar keletkezett s a községháza előtt egy jókora meteor-kő zuhant le, mely két libát agyonütött. A hulló csillag olyan mélyen furódott be a földbe, hogy még eddig nem is akadtak rá.

A marathoni hősök sirja. A marathoni sikságon ősidők óta egy 9 méter magas, mesterségesen készített domb emelkedett, melyről azt tartotta a közhit, hogy a Marathonnál elesett 192 athéni sirját takarja. Ezt a föltevést nagyon megingatták a közelmult idők s különösen Schliemann kutatásai. Legutóbb az athéni kormány költségére fölásták azt a dombot s a kutatók által elért meglepő eredmény nem a tudósoknak, hanem a néphinek szolgáltatott igazságot. Tizenkét méterrel a domb csucsa, vagyis három méternyire a föld szine alatt egy széles padozat félét találtak, melyen 2—8 centiméter vastagságu hamuréteg fekszik. A hamu közt famaradványokat, csontdarabokat és igen sok apró cserépedényt (ugynevezett lekythákat) találtak. Minthogy ez utóbbiak körülbelől a Krisztus előtti 490. évből valók s mely minden valószinüség szerint közös sir, mely számos, egy időben elégetett halott hamvait rejti, alig fér hozzá kétség, hogy a domb a marathoni ütközet hőseinek sirhelye. A lelet nemcsak történelmi, hanem műtörténelmi szempontból is érdekes, mert a hamu közt talált cserépedényeken határozottabb a kor megjelölése, mint a legtöbb esetben szokott. A históriai nevezetességü dombot még csak részben kutatták fel. A további ásatásokat, a kedvezőtlen időjárás miatt, egyelőre elhalasztották.

Új éjszak-sarki expedicció. A norvég országgyűlés julius elsején egy új éjszaksarki expedicció költségeire 200,000 koronát szavazott meg. Dr. *Nansen*, ki Grönland átutazásával tette nevét emlegetté, vezeti az expedicziót. Nansen az eddigi expedicziókból azt a tanulságot vonta le, hogy azon az uton és irányban, melyet választottak, nem lehet leküzdeni a tömérdek akadályt, a fagyos égalj zordonságát.

Nansen bebizonyitottnak tartja, hogy a Behringtengertől külön tengeráram — még pedig meleg áram — megy keresztül az éjszaki sarkon az Atlanti-óczeán felé, tehát ebben az irányban kell új kisérletet tenni. Ezen az uton indult De Long is a «Jeanette» hajóval. Az expedicció szerencsétlenül járt, de bebizonyitotta, hogy a Behring-csatornán átmenő meleg áramlat a hajónak éjszak felé haladását megkönnyíti. Két évvel a «Jeanette» elpusztulása után, 1884-ben, Grönland nyugati partjain nehány tárgyat találtak, melyek a hajóról valók voltak. Ezek az éjszaki sarkon keresztül juthattak oda, ama tengerárammal, melyet Nansen akar követni, ki Grönland keleti partjain is talált fadarabokat, melyek Alaszkából valók. Nansen még van győződve, hogy ez áram segélyével egy kellőkép fölszerelt expedicziónak sikerülni fog a sark felé előremenni. Terve szerint oly erős hajót kell építeni, mely a jég nyomásának ellenálljon s az által esheto̧leg fölemeltessék. Egy ily hajóval a Behring-csatornán át könnyen eljuthatni az újszibériai szigetekhez és innen esetleg a jégen át tovább. A «Jeannette» expedicció tagjai is mindenütt láttak nyilt vizet és Nordenskjöld hasonlókép nyilt tengert talált az új szibériai szigetek alatt. Ha ősző jéggel találkozik is, ez legrosszabb esetben fölemelné a hajót, de nem rombolná szét. Ha egyszer az áramba jutna, a hajót magára hagyná és legfeljebb két év alatt az magától eljutna Grönland felé. De még ha a hajó összetöretnék, sem pusztulna el az expedicció, mert csak jó öltözetre és elegendő élelmiszerre van szükség.

* **A berlini operaszinházban** a mult század végén még gyakori vendégek voltak a kutyák, különösen az előkelő nők páholyaiban. 1788-iki hirlapi tudósitások szerint a nézők gyakran lármáztak is e miatt, mivel a kutyák az énekeseket gyakran megugatták.

Helyreigazitás. Sirisaka Andor «*Magyar közmondások könyve*» czimü munkájának ára hibásan volt 1 frtra téve, *2 frt* helyett.

Margit főherczegnő diszes és érdekes fehérnemű kelengyéje, mely kiváló gonddal és finom izléssel kizárólagosan *Haris, Zeillinger és társa*, váczi utczai «Kék csillaghoz» czimzett üzletében készült, ugyanott julius 7-től bezárólag 9-ig általános megtekintésre lesz kiállitva.

HALÁLOZÁSOK.

Ányos Tivadar, országgyűlési képviselő, meghalt 55 éves korában, Radegundban, hová gyógyulást keresni ment. A veszprémmegyei zirczi kerületet képviselte s a függetlenségi párt köztiszteletü tagja volt. Veszprémmegye egyik legtekintélyesebb családjából származott. A szabadságharcz elején, mint 13 éves fiu szolgált a honvédek közt és részt vett több ütközetben. 1861-ben a zirczi járás szolgabirája volt s egy izben vasra verette az osztrák adószedőket, megakadályozta az adó beszedését, a behajtott adót pedig visszaadatta. Ezért elfogták és Komáromba akarták szállítani s csak összeköttetéseinek köszönhette, hogy kikerülte a börtönt. 1884 óta a zirczi kerület függetlenségi párti képviselője s mint nagybirtokos virilis bizottsági tagja volt Veszprémmegye törvényhatósági bizottságának.

Elhunytak még a közelebbi napok alatt: Jálics Ignácz, a «Jálics A. Ferencz és társai» fővárosi nagy czég egyik belső tagja, több pénzintézet és kereskedelmi testület tagja, 48 éves, Budapesten. — Malétr Jenő, árvaszéki ülnök, régi honvéd-főhadnagy, 65 éves, Löcsén. — Németh Adolf, a magyar kir. államvasutak főellenőre, 65 éves korában, Budapesten. Németh kezdetben katona volt, mint főhadnagy harczolt 48-ban a császári seregben, a honnét azonban később átlépett a honvédekhez, hol őrnagy lett. A szabadságharcz után elfogták s két évig volt fogva Munkácson. Kiszabadulása után a vasutnál nyert alkalmazást. 1866-ban egy érdekes füzetet irt a vasuti katonai szálláltásokról. — Oppenheim Lajos, a magyar éjszakkeleti vasut nyug. főtisztviselője, Budapesten; ugyanitt — Kelcz Jenő abauj-tornavármegyei volt főszolgabiró, életének 31-ik évében; — Rampl József nyug. százados, Neuhold János fővárosi gyáros apósa, 91 éves korában. — Szerbánszky Sándor, fővárosi ügyvéd, 53 éves. — Dr. Fekete Károly, orvos, az egri takarékpénztár igazgatója, 76 éves, Egerben. — Kovács Dénes nyug. unitárius lelkész és földbirtokos, ki vagyonát az egyháznak hagyta, Bágyonban. — Filep Kálmán, földbirtokos, Maros-Tordamegye virilistája, volt kuriai tanácsjegyző, 51 éves, Vaján. — Szarvady Pál, régi honvéd huszár-főhadnagy, 74 éves, M.-Bölkényen. — Braneczky Kálmán, főgyógyszerész, a betegápoló irgalmasrend szatmári házának tagja, 31 éves. — Fuchsz Károly, nyug. bányaigazgató, 48-iki honvédszázados, 69 éves korában, Löcsén. — Reicher Ferencz, 48-as honvéd huszárhadnagy, Lengyeltótin, Somogymegyében. — Kozák Ede, a kolozsvári kisegítő takarékpénztár igazgatósági tagja és főpénztárnoka, 72 éves, Kolozsvártt. — Pausz János, Szörénymegye egykori alispánja, kit pár év előtt szomoru események miatt sokat emlegettek, Lugoson. — Pavelits Antal, az Esterházyak főerdésze, kiváló szakférfiu, Budapesten. — Békássy József, nyug. uradalmi tiszt, Békássy László, debreczeni gazdasági akadémiai tanár atyja, 74 éves, Székesfehérvártt.

Özv. Kovács Sebestyén Endréné, szül. Lumniczer Julia, a néhány évvel ezelőtt elhunyt nagyhirü orvos özvegye, 65 éves korában, Budapesten. Jótékonyságáért sok szegény áldotta az elhunytat. — Sztarek Ferenczné, szül. Eperjessy Krisztina, a vörös keresztegylet nyiregyházi fiókjának a királyné által kitüntetett elnöknője Nyiregyházán, 48 éves. — Özv. Fábián Istvánné, szül. Sümeghy Franciska, a Dunántul egyik köztiszteletü matrónája, 78 éves, kinek halálát a Fábián, Bezerédj, Kerkápoly és Sümeghy-családok gyászolják. — Vecsey Tivadarné, szül. Szombathy Fanny, festőművésznő, nyugalmazott állami tanitóképző intézeti rajztanárnő, kitől a műcsarnokban is többször voltak kiállítva festmények, 38 éves; egy hó alatt követte férjét a sirba, Kecskeméten. — Baumann Józsefné, szül. Adámi Kamilla, fővárosi tanitónő, 38 éves, Budapesten. — Özv. Nagy Károlyné, szül. Dömötör Etel, 48 éves, Szódán. — Özv. Jörg Józsefné, szül. Zachey Antónia, 69 éves, M.-Szigeten. — Id. Kovács Györgyné, szül. Both Anna, Kovács György megyei ellenőr édes anyja, 84 éves, Csik-Karczfalván. — Özv. Jakabffy Tódorné, szül. Balta Julia, élete 69-ik évében, Kupán. — Özv. Egry Károlyné, szül. Buttkay Piroska, Csepen, életének 66-ik évében. — Somogyi Miklósné, szül. Krajcsovics Gizella, Kőszegen. — Fábry Adolfné, szül. Szende Fáni, 64 éves, Rumunyesten. — Csanak Józsefné, szül. Szabó Eszter, debreczeni nagykereskedő köztiszteletben élt hitvese, életének 65-ik évében. — Hirschl Rozália, dr. Hüvös József fővárosi ügyvéd édes anyja, 72 éves korában, Nagy-Kanizsán. — Feigl Zsigmondné, szül. Oehm Adél, 77 éves, Nagy-Becskereken.

SZERKESZTŐI MONDANIVALÓ.

Románcz. A kidolgozás nehézkes. Az ily apróságnak csak akkor van értéke, ha a gondolat oly könnyed formába öltözik, hogy mintegy oda van lehelelve.

Virágot tessék. Hangulatosan kezdődik, de a harmadik strófától kezdve zavaros; s ha nem volna is az, egy egyszerü virágárus leány szájába sehogy sem illik a lét nehéz kérdéseinek és sötét rejtélyeinek abstrakt fejtegetése.

Mi marad? (Seidel után.) Simitásra szorúl. Ha nem elsőrendü külföldi költőből fordít, a fordítás mellett az eredetit szintén beküldeni kérjük, mert ha az eredeti kezünknél volna, esetleg magunk is tehetnénk egy vagy más javítást a fordításon.

Az én váram. A benne nyilatkozó érzés dicséretreméltó; de a kidolgozás nagyon gyenge.

Falusi lány dala. Ez sem közölhető; a tárgy elcsépelt, a kidolgozás gyarló. Többek közt mondja:

Verje meg azt a ragya,
Ki jegyesem elszólja.

Mintha csak Arany következő szép sorainak travesztálása volna:

«Verje meg a bübánat,
Ki elszólja babámat.»

SAKKJÁTÉK.

1609. számu feladvány. Burmeister A.-tól.

SÖTÉT.

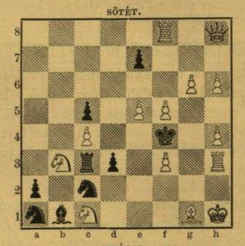

VILÁGOS.

Világos indúl s a harmadik lépésre matot mond.

Az 1603. számu feladvány megfejtése.

Meyer H. F. L.-től.

Megfejtés.

Világos.	*Sötét.*	*Világos.*	*a. Sötét.*
1. Va1—a5	... Ke5—d4 : (a)	1.	... Ke5—d6 : (b
2. Hd6—c4	... h7—h6	2. Hd4—c6	... h7—h6
3. Kh1—t. sz.	Kd4—d3	3. Kh1—t. sz.	Kd6—d7
4. Va5—d2 mat.		4. Va5—d8 mat.	
b.		*c.*	
1.	... Ke5—f6 (c)	1.	... Ke5—f4
2. Hd6—f7	... t. sz.	2. Hd4—f3	... Kf4—g3
3. Va5—d8 (†) stb.		3. Va5—b4 stb.	

Helyesen fejtették meg: *Budapesten:* K. J. és F. H. — Andorfi S. — Kovács J. — *Tarnóczon:* Németh Péter. — *Kecskeméten:* Balogh Dienes. — *A pesti sakk-kör.*

KÉPTALÁNY.

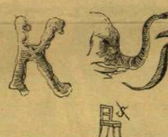

A «Vasárnapi Ujság» 23-ik számában közölt képtalány megfejtése: *Telen nyáron puszta az en lakásom.*

HETI-NAPTÁR, *julius hó.*

Nap	*Katholikus és protestáns*	*Görög-Orosz*	*Israelita*
6 V.	E 6 Jéz. sz. ver.	E 5 Izaiás	24 6 5 Iván szül.	18 Templ.
7 H.	Villibald pk. hv	Eszter	25 Febrónia	19
8 K.	Erzséb. özv. kir.	Kilyén	26 Dávid rem.	20 Rachel
9 S.	Veronika sz.	Anatolia	27 Sámson pap	21
10 C.	Amália sz.	Amália	28 Cyr. és Ján.	22
11 P.	Pius pk. vt.	Eleonóra	29 Péter és Pál	23
12 S.	Gual. János	Nábor	30 12 apostol	24 Sab. P.

Holdváltozások. ☾ Utolsó negyed 9-én 6 óra reggel.

Felelős szerkesztő: **NAGY MIKLOS.**
(L. Egyetem-tér 6. szám.)

Farbige Seidenstoffe von 60 kr. bis fl. 7.65 p. Met. — glatt und gemustert (circa 2500 versch. Farben und Dessins) — versendet roben- und stückweise porto- und zollfrei das Fabrik-Depôt **G. Henneberg** (K. und K. Hoflieferant), **Zürich.** Muster umgehend. Briefe kosten 10 kr. Porto.

COGNAC
GRÓF KEGLEVICH ISTVÁN
PROMONTOR
több izben a **legmagasabb dijakkal kitüntetve, fertőző betegségek ellen legjobb präservativszerül ismertetik. Ezen Cognac vizzel vagy savanyuvizzel higitva, a leg-kellemesebb s legegészségesebb üdítő italul szolgál**
Eredeti üvegtöltéseink mindenütt kaphatók.

Városligeti sanatorium Budapest,
VI. Hermina-út 9. sz.
Miniszterileg engedélyezett intézet **minden állásu magán szülő és beteg nők** számára. — Ápolási díj (teljes ellátással és orvosi felügyelettel) 3—6 frtig egy napra.
Dr. Szalárdi Mór, Dr. Temesváry Rezső, igazgató orvosok.

A «Franklin-Társulat» kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:
Lady Brassey
Utazás a Napsugáron
Az angol eredetiből átdolgozta
Dr. Öreg János tanár.
Lady Brassey arczképével és számos a szövegbe nyomott képpel.
Ára vászonkötésben 2 frt 40 kr.

Meglepő hatásu a CZERNY-féle
KELETI RÓZSATEJ,
mely oly szép, gyengéd, ragyogó fehér,
ÜDE IFJU ARCZSZINT
kölcsönöz, minő **semmi más** szerrel nem érhető el, kitünő **májfolt, szeplő, arczveresség, napfelsütés** és más bőrtisztatalanságok ellen; eltávolitja a sárga v. barna arczszint. **Ára 1 frt, balzsamszappan hozzá 30 kr.**

Mindennemü illatszerészeti készitmények, szappanok, **pudrek, krémek, arczkenőcsök, glycerin-készitmények, pomádék, fenyőtoboz szesz, szájvizek, fogporok, fogkefék, aranyszőke hajfestő, hajszerek, füstölők, zsebkendő parfümök, kölni viz,** stb. stb. gyára és raktára.

CZERNY-féle
TANNINGENE
a legj. ölommentes, teljesen ártalmatlan *rögtönható* **hajfestő-szer** mely a haj, szakál, valamint a szemöldnek a legegyszerübb módon és már egyszeri használat mellett teljesen megbizhatóan és kifogástalanul ugyanazon fényű **szőke, barna** vagy **fekete természetes** sziut adja vissza, melylyel az ősülés előtt birt s mely azután sem szappannal, sem gőzfürdőben többé le nem megy. Ára 2 forint 50 kr.

Törvényesen védett, leglelkiismeretesebben megvizsgált és valódi minőségben kapható:
Czerny Antal J.-nél Bécs, I. Wallfischgasse 5, a cs. kir. udvari opera közelében, az orosz kápolna házában. Szétküldés azonnal utánvét mellett, megrendelések 5 frttól kezdve szállitási és csomagolási költség nélkül. Leirások az összes készitményekről kivánatra ingyen és bérmentve. Raktárak a nagyobb gyógyszertárakban, illatszer és fodrász üzletekben: mindig határozottan **Czerny** készitményét kell kérni s másnemüt visszautasitani.
Kitüntetve 10 kiállitason; 39 évi siker, ezer s ezer elismerő irat
„Czerny Wien Wallfischgasse" jól megjegyzendő.
Raktárak a következő gyógyszertárakban:
Budapest: Török József Király-utcza 12. sz.
Arad: Ring, Elias; **Debreczen:** Rotschneck; **Kassa:** Wandraschek, Megay; **Komárom:** Kirchner; **Ungvár:** Hoffmann; **Lugos:** Vértes; **Miskolcz:** Dr. Herz; **Szeged:** Barcsay; **Temesvár:** Lahner; stb.

=LÁTCSŐ=
A legelőnyösebb és legjobb valamennyi kettős tábori látcső közül a mi, **ujonnan javitott** **látcsőnk (Distanzglas).**
Ezen eszköz tiszta, színnélküli, **43 mm** objektiv-átmérővel; **minden szemre alkalmas,** még a legmesszibb távolságot is, tökéletes élességgel és tisztán mutatja; s katonai egyéneknek, valamint utazás vagy szini előadásra egyaránt kitünő. — E látcső **8 üveggel** bir, 4½-szeres nagyitással, **compasz** és **bőrszijjal** közvetlenül az eszközön, valamint szilárd **bőrtokkal** s szijjal; **dbonkint 9 frt** vám- és viteldij-mentesen. 4193
Távcsők **6 lencsével,** szín nélkül, egészen finom fémbe dolgozva, legnagyobb távolságokat élesen és tisztán mutatva, **15-ször** nagyitva **5 frt; 18-szor** nagyitva **6 frt;** vám- és viteldijmentesen.
Árak utolérhetlenül alacsonyak! Szállitás csak utánvét vagy az összeg előleges beküldése mellett.
Sedelmaier & Schultz, Optische Anstalt, München, 17 Theatinerstrasse 17.
Legnagyobb raktár látszerészi készitményekből, Münchenben.

MATTONI
ERZSÉBET
SÓSFÜRDŐJE
gyógyhely Budapesten (Budán)
Megnyittatott április 27-én.
Kiváló gyógyhatással bir:
női bajokban és altesti bántalmakban.
Rendelő orvos ***dr. Bruck J.*** *(vigadó-tér 1.)*
Egészséges fekvés, jutányos lakások, jó vendéglő. — Pontos közlekedés a társaskocsikon reggeli 5 órától kezdve.
Állomási hely: Ferencz József-tér, a régi Lloyd-épület közelében.

„Fleur de Rose"
bármely sápadt arczmak a legvirulóbb egészséges szint kölcsönzi, tökéletesen ártalmatlan, el nem törülhető s a természetes piros arczszintől lehetetlen megkülönböztetni. A **Fleur de Rose** nem is képzelt szépségű képes a kinézést fokozni, soha sem szabad azonban a pirositóval összetéveszteni. **Ára 1 frt 20 kr.**
Liliom hajpor tökéletesen ártalmatlan az arczbőrhöz láthatatlanul erősen oda tapadó, minden más hajpornemek felett rendkivüli finomsága által tünik ki, az arczbőrnek gyöngéd, üde ifjukori átlátszó szép szint kölcsönöz, s elháritja az szeznak kellemetlen fényességét. Fehér, piros testszin és sárga szinekben, doboza **60 kr.** és **1 frt 20.**
A Beauté d'Orient által hölgyek, kiknek *világos szemöldökük s szempillák* vannak, ezeket állandóan s a legártatlanabb módon anélkül, hogy festenék, sötét szinben egész a feketéig birhatják. **Ára 50 kr.**
A legfin. arczrúzspor csomagokban 10 kral, 4-féle szinben.
Schiefer Charlotta,
Bécs, Kärnterstrasse 14/b, 2. Stiege, 1. Stock.

1890. jul. 163. sz. 1890. jul.
BUDAPESTI SZEMLE
a M. Tud. Akadémia megbizásából szerkeszti
GYULAI PÁL.
TARTALOM:
A reformatio hatása a román népre Erdélyben. (I.) — Moldován Gergelytől.
Minghetti emlékiratai. — Darvai Mórictól.
Az ethikai determinismus elmélete. (V.) Pauer Imrétől.
A régi Magyarország utolsó évelben. Regény. (IV.) — Pálfiy Alberttől.
Költemények: Kertemben. — Gyulai Páltól. — Hová való vagy... — Bur ns után, angolból — Lévay Józseftől.
Adalékok gróf Andrássy Gyula jellemrajzához. — Okolicsányi Sándortól.
Mezőgazdas ág és közigazgatás. — Zabulik Lászlótól.
Értesitő. Fenyvessy F.: A görög nyelv tanitásának kérdése Magyarországon. — g—y. — Ohnet G.: Dernier Amour. — Gébi Imrétől. — Hertzka: Freiland. — F. B. — Nyilt levél a szerkesztőhöz. — S...y. — Descriptiv kritika. —i.
Megjelen évenként 12-ezer 10 ivnyi havi füzetekben. Előfizetési ára bérmentes küldéssel egész évre 12 frt, félévre 6 frt
FRANKLIN-TÁRSULAT
magyar irodalmi intézet és könyvnyomda Budapesten.

Különös figyelemre méltó!
DR. FORTY'S WUNDPFLASTER: **A hirneves Dr. Forti-féle sebtapasz**
mely rendkivüli gyógyerejénél fogva, eloszlató, érlelő s fájdalmat csillapitó hatása által leggyorsabb, legbiztosabb és egyszersmind gyökeres gyógyulást eszközöl különnemü bajokban. Egy csomag ára **50 kr.** nagyobb csomagé **1 frt.** használati utasitással együtt postán küldve **20 krral** többb.
Központi küldemenyező raktár Budapesten:
TÖRÖK JÓZSEF **gyógyszerész urnál király-utcza 12. sz.**
Bécsben: Pleban Xav. Ferencz a régi cs. k. tábori gyógyszertárban, Istvántér 1. sz., Dr. Girtler gyógyszertárában, Freiung 7. sz., Scharrer Konrád gyógyszertárában, Mariahilferstrasse 72. sz., Fritz G. és R., Brünnerstrasse 5. sz., Raabe Bruno J. Bäckerstrasse 1. Drogustárnál. **Prágában:** Fürst József gyógyszertárában, Poric 1071. **Grácban:** Nedwed A. gyógysz. a Mártéren. **Budapesten:** Schernhoffer K. gyógyt. Kristóf-tér sarkán. Ibos N. gyógyszertárában, V. ker. Nádor-utcza 3. sz., Buday E. városi gyógyszertárában, városháza-tér 9. Fillich F. gyógysz. Dorottya-utcza 9. sz. Urbánn J. király-utcza 93. sz. Kriegner György Kálvin-tér, Barna Zsigmond márokkó utcza 2; továbbá Thallmayer és Seitz, nádor-utcza 10. Kochmeister Fr. utódainál, nagy korona-utcza 32. Neruda Nándor, hátvanlutcza 7. sz. Drogustárnál. Telkesy J. udvari gyógyszerész a várban. Vlassek E. gyógyszerésznél a Krisztinavárosban, Jánostér. Frumm J. gyógyszerésznél Vizivárosban, fő-utcza. Moldoványi J. gyógyszerésznél, Vizivárosban, fő-utcza. Eiszdorfer G. gyógysz. Tabánban (Háczvárosi) Palota-utcza és Dévay Szilárd J. gyógytárában, Krisztinaváros, Karácsonyi-utcza sarkán. **Acson:** Kratochvill József. **Aradon:** Rozsnyai M. és Schäffer A. gyógysz. **Balaton-Füreden:** Orbán J. **Balassa-Gyarmaton:** Cservenyák Gy. és Hempey K. **B.-Csabán:** Varsajb B. **Berettyó-Ujfalun:** Tamássy Géza. **Debreczenben:** dr. Rothschnek V. E., Tamássy K. Göltl N., Örvényi O., Mihalovits István és Muraközy K. **Duna-Földváron:** Nádhera P. **Egerben:** Kőllner Lőrincz gyógysz. **Eperjesen:** Krivcos Gy. Korn V. és Makovicky J. **Ersekujvárott:** Conlegner J. **Eszéken:** Dienes J. G. és Dávid Gy. gyógyszertárában. **Gyöngyösön** Mersits N. és Baruch J. **Győrött:** Lippóczy M. s Stirling K. **H.-Hadházon:** Farkas Ö. **Huszton:** Keresztes J. és Schmidt K. **Jászberényben:** Merkl J. **Kalocsán:** Horváth K. **Kapuvaróott:** Czollner V. és Babochay K. **Karczagon** Báthory B. **Kassán:** Megay G. és Wandraschek K. Korláth F. **Késmárkon:** Genersich C. A. **Kis-Várdán:** Khudy J. **Komárombban:** Schmidthaner A. Kirchner M. és Kovács Arnoldi. **Lévan:** Medveczky S. **Losonczon:** Kirchner D. és Pokorny L. **Mező-Kövesden:** Fridély B. **Mező-Kászonyban:** Rátz Gy. **Mező-Kövesczházán:** Kiss P. **Miskolczon:** valódi minőségben csak Dr. Szabó Gyula és Ujházy Kálmannál kapható. **N.-Becskereken:** Kovács S. **Nagy-Kanizsán:** Frager Béla. **Nagy-Károlyban:** Fuleky P. **Nagy-Körösön:** Müller I. **N.-Szombaton:** Csepcsényi B. **N.-Váradon:** Huzella M., Molnár J. és Heringh S. **Nyiregyházán:** Korányi J. Szopkó Alf. gyógysz. és Kovács S. **Nagy-Kálóban:** Hivesh K. **Pakson:** Malatinsky S. **Pécsett:** Sipócz J. **Pozsonyban:** Erdy István. **Putnokon:** Fekete N. **Rimaszombaton:** Hamalliár K. **Rozsnyón** Pösch J. gyógysz. Örökösei és Hirsch J. N. **S.-A.-Ujhelyen:** Zilnsky J. **Sopronban:** Gráner J. **Sümegen:** Stamborsky L. **Szathmár:** Bussen J., Dr. Lengyel M. és Literáty E. **Szarvason:** Barts E. **Szegeden:** Barcsay K. és Kereszfes S. **Sz.-Fehérvárott:** Dieballa Gy., Braun L. és Rieger B. **Székelyhidon:** Szabó J. **Szentesen:** Várady L. és Podhradsky L. **Szolnokon:** Keckesey F. **Szombathelyen:** Rudolf A. **Tarpán:** Monó I. **Temesvárott:** Tárczay I. és Jahner C. M. **Tecsőn:** Ágoston Gy. **T.-Ujlakon:** Roykó G. **Tokajban:** Csigányi B. **Tolnán:** Gömbös I. **Tornallyán:** Urszinyi Zs. **Vaczvárott:** Benz L. Lám S. Hoffmann B. Krausz A., Speck J. és Lukovics M. **Vaálon:** Frischmann F. **Varannón:** Gaál S. **Veszprémben:** Ferencsy K. és Szili Horváth P. **Villányon:** Csató Gy. Gyula. **Zilahon:** Unger G. **Zirczen:** Tejfel J. **Erdélyben: Brassón:** Mann és Isay. **Deésen:** Róth F. **Fogarason:** Gleim Richárd. **Kolozsvárott:** Valentini A. Gundhardt A. Wolf J. és Dr. Ember Bogdán. **Kézdi-Vásárhelyen:** Kovács F. **M.-Vásárhelyt:** Bucher M. **Nagy-Szebenben:** Molnár J. C. **Szepsi-Szent-Györgyön:** Beteg B., Ötves P. és Barabás F. **Szászvároson:** Graffus J. **Vajda-Hunyadon:** Dr. Juchó F.
Ezen kitünő hazai szerek, nem eléggé ajánlható gyógytapasz készitője FORTI LÁSZLÓ. Lak.: Budapest, I. k., Nádor-utcza 3.

Szt.-Margitszigeti gyógyfürdő Budapest.

35° R. meleg artézi kénes forrás, nagyszerü fürdőház, porczellán, márvány-, kád- és kőfürdők zuhanykészülékkel, villamos fürdők.
A szt.-margitszigeti hévviz mint fürdő, vagy belsőleg, vagy belégzésre kitünő eredménynyel használtatott a következő köralakok ellen:
Csúz, zsábák, idült kütegek, külsértések után fellépett izzadmányok, ugyszintén **hashártyalob** és **méhbántalmakkal járó izzadmányok, görvély** és **hujakór, máj-, gyomor-, hólbántalmak, idült székrekedés, hólyaghurut, női bántalmak, garat-, gége-, tüdőhurut, hüdesek** és **ideghántalmak.**
Az ártó szellemek ellen a villamos fürdők alkalmaztattak meglepő sikerrel.
A szigeten nagyszerü pormentes sétányok, ritka szépségü virágkertészet, 300 minden kényelemmel berendezett szoba, társalgási terem belés külföldi hirlapokkal ellátva, pósta, telefon távirda-összeköttetéssel, gyógyszertár, hol mindennemü ásványviz is kapható.
Rendelő fürdőorvos: **Dr. Bauer Antal,** főherczegi udvari orvos.
Naponta katona- és népzene. Hajfőközlekedés .. fővárossal félóránként.
Fürdő, menetjegygyel együtt váltva és fürdő-bérletnél mérsékelt ár. A sziget lakó fürdővendégek a fürdő- és menetjegynél előnyben részesittetnek. Fürdő-idény tarlama május 1-től október 1-ig. Lakások megrendelése a sziget a felügyelőségi irodában.
4199
Szt.-Margitsziget gyógyfürdő felügyelősége Budapest.

Walla József
czementáru-gyára
építési anyagok raktára
Budapest, VII. ker., Rottenbiller-utcza 13. sz.

Vállalkozik:
Granitterazzo,
Betonirozások,
Csatornázások,
Szökökutak,
Czementlapok és
Mozaik lapokkali
kövezések
elkészítésére stb.

Raktárt tart:
Keramit lapok,
Kelheimi lapok,
Mettlachi lapok,
Terracotta-áruk,
Kőfedélpép,
Tűzálló téglák,
Kémény rakványokból stb.

Gyári raktára a gartenaui Portlandi czement és vízhatlan mész-gyárnak.

STEINZEUGRÖHREN

Gyári raktára a gartenaui Portlandi czement és vízhatlan mész-gyárnak.

A legjobb
brünni szöveteket
eredeti gyári árak mellett a
Siegel-Imhof
féle finom posztógyár szállítja
BRÜNNBEN.
Egy elegáns tavaszi vagy nyári
uri öltönyhez
elegendő *egy szelvény* 3·10 mtr hosszuságban, a mi megfelel 4 bécsi rőfnek. 1 szelvény ára
4.80 közönséges
7.75 finom
10.50 nagyon finom
12.40 legfinomabb
valódi gyapjuból.
Továbbá nagy választékban kaphatók: Selyemmel átszőtt kammgarnok, felöltőkhöz való szövetek, vadászok és kirándulók részére lodenek, peruvienne és tosking szalon-öltönyökhöz, **rendelet szerint meghatározott posztók hivatalnokok részére,** mosható szövetek urak és gyermekek részére, valódi piquék, mellényszövetek stb. **Kezességet vállalunk, hogy jó árut, mintaszerintit a legpontosabban szállítjuk. Minták ingyen és bérmentve.**

Legjobb és Leghirnevesebb
Pipere Hölgypor
La VELOUTINE
Különleges Rizspor
BISMUTTAL VEGYÍTVE
CH. FAY, ILLATSZERÉSZ,
PARIS — 9, rue de la Paix, 9 — PARIS!

50 év óta sikerrel használtatik!
Szeplőt és májfoltokat, valamint az összes bőrtisztátlanságokat eltávolítja jótállás mellett a **Spitzer-féle szeplő s májfolt elleni**
arczkenőcs s Salvator-szappan
valódi minőségben egyedül csak a 115 év óta fennálló **Salvator-gyógyszertárban Budapesten, felsőváros Dienes J. G.-nél** kapható. Hatása előmozdíttatik, a Spitzer-féle salakos mosdóvíz használata által, 1 üveg ára 50 kr. Ajánlom makacsabb bőrtisztátlanságoknál a **«Milicz-arczkenőcsöt»**, 1 tégely ára 60 kr. — **Kitünő lyoni rizspor** 1 doboz 1 frt, kis doboz 50 kr., 1 tégely **Spitzer-kenőcs** 35 kr., 1 darab **Salvator-szappan** 50 kr. Miután többféle utánzások léteznek, «a Spitzer és Milicz kenőcshez használandó szappanba saját czégem be van nyomva és csak ezen czégemmel ellátott «Salvator»-szappan tekinthető valódinak. A Spitzer-kenőcs födelén pedig a Salvator-fej domboru nyomásban van feltüntetve. — Raktár Budapesten **Török József** gyógyszertárban, király-utcza 12. szám. Postai megrendelések utánvétel mellett azonnal eszközöltetnek.

Elismerő levél.
Gyér (Torontál m.) 1889. jul. 6.
Tisztelt uram! A mult hóban küldött 3 adag szeplőkenőcsesel stb. nagyon meg vagyok elégedve. Ön ugyanis már 18 éve, hogy ezen kitünő hatásu arczkenőcsöt öntől a legnagyobb megelégedéssel veszem és biztositom, hogy megrendelői száma szépen gyarapodott általam és fog is. Ugyszintén most is kérek 6 tégely szeplő elleni arczkenőcsöt egy barátnőm számára. Udvözöltel
Várkonyi Sándorné.

Hirdetések
felvétetnek a kiadóhivatalban, Budapesten, IV, egyetem-utcza 4. sz. alatt.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelent s minden könyvárusnál kapható
IRODALOMISMERTETŐ.
A KÖLTŐI ÉS PRÓZAI MŰFAJOK IRODALMA ÉS ELMÉLETE.
A magyar nemzeti irodalomtörténetének rövid áttekintésével.
Polgári fiu- és leányiskolák
s egyéb tanintézetek felső osztályai számára és magánhasználatra.
IRTA
Dr. GYULAY BÉLA
fővárosi polg. iskolai igazgató.
NEGYEDIK, ÁTDOLGOZOTT KIADÁS.
Ára füzve 1 frt 20 kr.
A nm. vallás- és közoktatásügyi m. k. Minister úr által engedélyeztetett polgári és felsőbb leányiskolákban való használatra 26183/1890., polgári fiúiskolákban való használatra 19449/1890. sz. rendelettel.

A **Franklin-Társulat** kiadásában Budapesten megjelent és minden könyv kereskedésben kapható
Az egyévi önkéntes
a közös hadseregben és a magyar kir. honvédségben.
Kézikönyv
EGYÉVI ÖNKÉNTES-JELÖLTEK,
továbbá
papnövendékek, tanitójelöltek, öröklött mezei gazdaságok birtokosai, családfenntartók és a hatóságok számára.
Az uj véderő-törvény (1889. VI. t. cz.) alapján
HITELES FORRASOKBOL
(törvényekből, rendeletekből, szabályzatokból és utasításokból)
szerkeszté
KACZIÁNY GÉZA
magyar kir. sz. k. v. honvédhadnagy.
Irálymintákkal. — Harmadik teljesen átdolgozott és tetemesen bővitett kiadás.
A teljes munka ára egy kötetben füzve 1 frt 20 kr.
Külön: I. füzet, 80 kr. — II. füzet (vége), 40 kr.

ELSŐ RÉSZ. **A védtörvény és a katonai szolgálat általános elvei.** A véderő-törvény. — Területi beosztás, hadkiegé-zitő hatóságok. — A rendes sorozás előmunkálatai. — Kedvezmény a tanulók számára a jelentkezés körül. — Az állitásra kötelezetteknek tilos megnősülniök. — A szolgálattól való mentesség kedvezményének érvényesitése. — A póttartalék.
MÁSODIK RÉSZ. **Az egyévi önkéntesek.** A védkötelezettség és tényleges szolgálat tartama. — Az egyévi önkénte-ség föltételei. — A fögymnasiumokkal és főreáltanodákkal egyenjogu intézetek. — A tudományos képzettség igazolása felvételi vizsga által. — Az egyévi önkéntesek jogai. — A folyamodványok benyujtása és okmányolása. — Az orvosnövendékek-, gyógyszerészek- és állatorvosokra vonatkozó külön szabályok. — A hadköteles kor előtt folyamodók fölavatása. — Egyévi önkéntesek fölavatása sorozás utján. — Az egyévi önkéntesi jog utólagos megadása. — Az önkéntesi jog megadása póttartalékosok részére. — Az önkéntesi jog megadása háboru ideje alatt belépőknek. — Szabad választás a szolgálati kedvezmények között. — A honvéd-önkéntesek. — Az egyévi önkéntesi jog elvesztése. — Önkéntesek, kik hivatásszerü hadapródok akarnak lenni. — Tengeréész-jelöltek felvétele a hadi tengerészethez.
HARMADIK RÉSZ. **A tényleges szolgálat.** A szolgálat megkezdése, elhalasztása. — A szolgálat első éve. — Áthelyezés más csapathoz, saját költségen szolgálók lakása, becsületügyi eljárás. — Az önkéntes-iskola. — A honvéd-önkéntesi iskola. — Altiszti vizsga, gyakorlati kiképzés. — A tiszti vizsga. — A tiszti kinevezésre szükséges okmányok. — A vizsga elhalasztása, le nem tevése. — Az egyévi önkéntesek második tényleges szolgálati éve. — Az egyévi önkéntesek tényleges szolgálata a hadi tengerészetnél. — Az egyévi önkéntesek tényleges szolgálata a katonai igazgatási szakoknál. — Az egyévi önkéntes orvosnövendékek tényleges szolgálata. — Az egyévi önkéntes gyógyszerészek tényleges szolgálata. — Az egyévi önkéntes állatorvosok tényleges szolgálata. — A póttartalékosok egyévi önkéntesi szolgálata. — Az egyévi önkéntesek kezelése háboru (mozgósitás) esetén. — Kedvezmény a főiskolák haligatói számára.
NEGYEDIK RÉSZ. **Tartalékosok és póttartartalékosok.** A póttartalékosok katonai kiképeztetése. — Fegyvergyakorlatok. — A tartalék-legénység fegyvergyakorlatai. — A tartalék-tisztek (katonai hivatalnokok) és hadapródok (segéd-orvoshelyettesek) fegyver- (szolgálati) gyakorlatai. — Áthelyezés a honvédségbe. — Elbocsátás és kilépés a hadseregből (honvédségből). — Ügyirat-minták az első és második részhez. — Ügyirat-minták a harmadik és. negyedik részhez.

SCHLICK-féle Vasöntöde és Gépgyár Részvény-Társaság Budapesten.
Gyár és irodák: VI., külső váczi-ut 1696/99. sz. | Városi iroda és raktár: VI., Podmaniczky-utcza 14. sz.
Ajánlja **a cséplési idényre** kitünő szerkezetü
gőzcséplő-készületeit, locomobiljait
és vaskeretü gőzcséplő-gépeit,
továbbá **járgánycséplő-készületeit,**
gabonatisztitó-rostáit (Baker- és Vidats-rendszer)
és **konkolyozóit**
Készletben vannak: Eredeti kévekötő- és marokrakó arató-gépek, eredeti amerikai fűkaszáló-gépek, szénagyüjtők, stb.
SCHLICK-féle szab. **2** és **3 vasu ekék,**
szab. Schlick-féle mélyitő-ekék, mélyitő-ekék önvezetékkel, eredeti Schlick- és Vidats-féle egyvasu-ekék, talajmivelő eszközök, boronák és rögtörők.
Szab. Schlick-féle **Haladás** sorbavető-gépek
szórvavető-gépek. Takarmánykészitő-gépek, darálók, morzsolók, őrlőmalmok és olajmalom-berendezések.
Legolcsóbb árak. Előnyös fizetési feltételek.
Árjegyzékek kivánatra ingyen és bérmentve.

28. SZÁM. 1890. BUDAPEST JULIUS 13. XXXVII. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt: egész évre 12 frt, fél évre — 6 •. Csupán VASÁRNAPI UJSÁG: egész évre 8 frt, félévre — 4 •. Csupán a POLITIKAI UJDONSAGOK: egész évre 6 frt, félévre — 3 •. Külföldi előfizetésekhez a postailag meghatározott vámdíj is csatolandó.

GRÓF PEJACSEVICH MIKLÓS.

1833—1890.

Egész váratlanul jött a hír Gasteinból, hogy ott Pejacsevich Miklós gróf, lovassági tábornok s a IV. (budapesti) hadtest parancsnoka, szívszélhűdésben e hó 6-án kiszenvedett. Halála első sorban magára a királyra nagy veszteség, ki gyermekkori jó barátját, egyik legbizodalmasabb, igazlelkű, hű emberét vesztette el benne. De érzékeny veszteség a hadseregre is, melynek ő egyik legvitézebb katonája s kitünő tábornoka volt, a kit katonái szerettek, mert a szigort humánus bánásmóddal tudta párositani.

De veszteség az országra is, mert azon kevés magas állású katonatisztek közé tartozott, kik magyar származásukra adnak valamit, nemzetük nyelvét el nem hanyagolják, érzelmeit megértik s alkotmányát tiszteletben tartják, mint a hogy azt a király is teszi s másoknak is parancsolja. Ő, kinek atyja az újabb alkotmányos korszak alatt a magyar kormányban Horvátország minisztere és bánja volt, meg tudott barátkozni az uralkodóvá lett alkotmányos áramlattal s az udvarnál ahhoz a párthoz tartozott, mely Magyarországot s a magyar nemzetet tekinti a dinasztia legerősebb támaszának s a monarkhia fentartójának. A korona előtt mindig a magyar nemzet mellett foglalt állást, s beavatott emberek állitják, mily nagy része volt abban, hogy a véderővita nehéz napjaiban az országgyülés föl nem oszlattatott és semmiféle erőszakos rendszabályok nem alkalmaztattak.

Mint Szlavoniában született magyar mágnás, a ki korán került az udvarhoz, folyvást előkelő társaságban növekedve, a legfinomabb modorú embereknek volt egyike, ki kellemessé tudta tenni a vele való érintkezést, s itt Budapesten is, hol eleinte bizonyos tartózkodással fogadták, hamar meg tudta szerezni az itteni főúri társaság rokonszenvét. Ehhez járult, hogy folyvást a katonai és polgári elem közti jó viszony föntartásán munkálkodott s egymástól nem elszigetelni, de érintkezésbe hozni tartotta mind a kettő érdekében álló jó politikának. A magyar honvédséget nagyra becsülte s bajtársat látott benne, kinek előmenetelén örvendeni kell s nem lenézni, mint az sok hadseregbeli magas tisztnél divat mai napság.

Élete pályáját akkor ismertettük, mikor Budapestre jött, hogy az Edelsheim-Gyulay báró lemondása folytán megürült főparancsnoki állást a IV. hadtest élén elfoglalja. Ennek még csak négy esztendeje. Most elég lesz élete főbb mozzanataira s adataink némely kiegészítésére szorítkoznunk.

GRÓF PEJACSEVICH MIKLÓS TÁBORNOK.
Koller Károly utódai fényképe után.

Verőczei gróf *Pejacsevich* Miklós, mint említők, Szlavoniában, az Eszék melletti Rétfalu községben született s fia volt Pejacsevich Péter grófnak, Horvátország miniszterének, majd kis ideig bánjának.

Mint hadapród 1849 márczius 26-án lépett a császári seregbe s junius 1-én hadnagy lett a hatodik számu chevauxlegers ezredben, mely szintén részt vett a magyarországi hadjáratban. Emelkedése rohamosság tekintetében ritkítja párját; már november 1-én főhadnagy lett az 1. számú huszárezrednél, hol 1851-ben kineveztetett másod, 1854-ben első osztályú századossá. 1859-ben részt vett az olasz hadjáratban s ez év deczember 31-én a király hadsegéde lett. De már 1861 januárban őrnagy lett a 11. számú huszárezredben; 1864 kezdetén pedig ezredesnek neveztetvén ki, átvette a Lichtenstein huszárezred parancsnokságát s az ezred élén vett részt a dán, 1866-ban pedig a porosz hadjáratban, hol az éjszaki seregnél működött.

A Lichtenstein-huszárezred, mely az Edelsheim-Gyulay parancsnoksága alatt álló könnyű lovas-hadosztályhoz tartozott, az egész csehországi hadjáratban vitézül harczolt; de meg is ritkultak sorai, mert egyetlen ezrednek sem volt akkora vesztesége, mint ennek az ezrednek. Pejacsevich Miklós gróf mint ezredparancsnok vezette a derék huszárokat egész a Gitschin melletti ütközetig, hol egy puskagolyó széjjel zúzta jobbkarját, s mint nehéz sebesült a poroszok fogságába esett.

A csata legteljesebb tüzében lőtték át karját, s a hős katona, midőn kezéből kihullani látta kardját, büszke méltósággal maradt ülve lován s földre omló vére daczára várt, mig a legteljesebb formaszerüséggel átadhatta ezredének parancsnokságát másnak. Csak midőn ez megtörtént, lovagolt el a csatatérről. Útközben egy magyar katonatisztel találkozott, a kivel ennek kérdésére közölte, hogy meg van sebesítve. «Nem látok rajtad semmit!» — mondá a katonatiszt, midőn végig nézett a daliás huszárezredesen, a mint délczegen ült lován. — «Nekem elég, a mit kaptam!» — volt a válasz s gróf Pejacsevich Miklós csak a közel fekvő helységben kapta az első kötést. De itt sem pihenhetett meg. A csata elveszett, s a győző po-